

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

**Rizikové chování na sociálních sítích u žáků druhého
stupně základní školy**

Bakalářská práce

Autor: Veronika Novotná
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: doc. PhDr. Václav Bělík, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Vlastislav Kučera, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Veronika Novotná
Studium:	P20P0093
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální patologie a prevence
Název bakalářské práce:	Rizikové chování na sociálních sítích u žáků druhého stupně základní školy
Název bakalářské práce AJ:	Risky Behaviour on Social Media within the Lower-Secondary Students

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá rizikovým chováním na sociálních sítích u žáků druhého stupně základní školy. Teoretická část práce je zaměřena na vysvětlení pojmu kyberšikana, na její projevy a předcházení takovému jednání. Dále se zabývá tématem kybergroomingu a dopady tohoto chování. Posledním tématem práce je sexting. V praktické části je výzkumné šetření zaměřené na zkušenosti žáků druhého stupně základní školy s kyberšikanou, kybergroomingem a sextingem.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Překlad Vladimír Jůva a Vendula Hlavatá. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0

HOLLÁ, Katarína. *Sexting a kyberšikana*. Bratislava: Iris, 2016. 165 stran. ISBN 978-80-8153-061-6.

KOPECKÝ, Kamil, SZOTKOWSKI, René a DOBEŠOVÁ, Pavla. *Riziková komunikace a seznamování českých dětí v kyberprostoru*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2021. 111 stran. ISBN 978-80-244-5914-1.

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže. 2., aktualizované a rozšířené vydání*. Praha: Grada, 2015. 190 stran. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5309-6.

SZOTKOWSKI, René a kol. *Sexting u českých dětí*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020. 264 stran. ISBN 978-80-244-5793-2.

Zadávací pracoviště: Ústav sociálních studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Václav Bělík, Ph.D.

Oponent: Mgr. Vlastislav Kučera, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 1.2.2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Rizikové chování na sociálních sítích u žáků druhého stupně základní školy vypracovala pod vedením vedoucího práce doc. PhDr. Václava Bělíka, Ph.D., samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 25. 4. 2023

Veronika Novotná

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu práce doc. PhDr. Václavu Bělíkovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a vstřícný přístup během tvorby této bakalářské práce. Rovněž děkuji osloveným základním školám a žákům vybraných základních škol za ochotu spolupracovat při kvantitativní části výzkumného šetření.

Anotace

NOVOTNÁ, Veronika. *Rizikové chování na sociálních sítích u žáků druhého stupně základní školy*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023. 56 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá tématem rizikového chování na sociálních sítích u žáků druhého stupně základní školy. Zprvu je řešeno téma současného životního stylu rodin a jejich vlivu na rizikové chování u dětí. Dále je v závěrečné práci uvedeno, jak ovlivňují děti další prostředí, ve kterých se nejčastěji pohybují. Nedílnou součástí práce je popsání života dětí v kyberprostoru. Následně jsou řešeny vybrané druhy rizikového chování na sociálních sítích s ohledem na školní prostředí, kterými jsou kyberšikana, sexting a kybergrooming. Poslední kapitola teoretické části se zabývá prevencí rizikového chování, která probíhá ze strany Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a základních škol. Dále se věnuje projektům, které se zabývají prevencí rizikového chování na internetu. Výzkumné šetření je realizováno prostřednictvím kvantitativního šetření metodou dotazníku. Dotazník je určen pro žáky druhého stupně základních škol ve věku 11 až 15 let. Hlavním cílem bakalářské práce je poskytnout náhled na rizikové chování na sociálních sítích u dětí a zjistit, jaké zkušenosti mají žáci druhého stupně s vybranými druhy rizikového chování na sociálních sítích.

Klíčová slova: Rizikové chování, online rizika, sociální sítě, děti, prevence.

Annotation

NOVOTNÁ, Veronika. *Risky Behaviour on Social Media within the Lower-Secondary Students*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2023. 56 pp. Bachelor Thesis.

The bachelor thesis deals with the topic of risky behaviour on social networks among students in the second stage of elementary school. Initially, the theme of the current lifestyle of families and their influence on risky behaviour in children is addressed. Furthermore, the final thesis discusses how children are influenced by the various environments in which they commonly move. An integral part of the work is a description of children's lives in cyberspace. Subsequently, selected types of risky behaviour on social networks are addressed, with a focus on the school environment, including cyberbullying, sexting, and cybergrooming. The final chapter of the theoretical part deals with the prevention of risky behaviour, which is carried out by the Ministry of Education, Youth and Sports and elementary schools. It also focuses on projects that address the prevention of risky behaviour on the internet. The research is conducted through a quantitative survey using a questionnaire. The questionnaire is intended for students in the second stage of elementary school aged 11 to 15. The aim of the entire thesis is to gain insight into the issue of risky behaviour on social networks in children and find out what experiences lower-secondary students have with selected types of risky behaviour on social networks.

Keywords: Risky behaviour, online risks, social networks, children, prevention.

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2022 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK)

Datum:

Podpis studenta:

Obsah

Úvod.....	10
1 Životní styl současných rodin a jejich vliv na rizikové chování u dětí.....	12
1.1 Vliv prostředí susedství, školy a vrstevníků na rizikové chování u dětí.....	14
1.2 Život dětí v kyberprostoru	15
2 Rizikové chování na sociálních sítích.....	17
2.1 Kyberšikana	18
2.2 Sexting	20
2.3 Kybergrooming	22
3 Prevence rizikového chování	25
3.1 Systém školské primární prevence rizikového chování.....	26
3.2 Projekty zaměřené na prevenci rizikového chování na internetu	29
4 Výzkumné šetření rizikového chování na sociálních sítích u žáků druhého stupně základní školy	32
4.1 Stanovení výzkumného problému, cíle výzkumného šetření a hypotéz.....	32
4.2 Výzkumný soubor	34
4.3 Interpretace získaných dat	36
4.4 Vyhodnocení výsledků	45
Závěr	47
Seznam použitých zdrojů.....	49
Příloha.....	58

Seznam použitých zkratk

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

NÚV – Národní ústav pro vzdělávání

NCBI – Národní centrum bezpečnějšího internetu

WHO – World Health Organization

HBSC – Health Behaviour in School-aged Children

Úvod

Bakalářská práce se zabývá problematikou rizikového chování na sociálních sítích u žáků druhého stupně základní školy. **Hlavním cílem bakalářské práce je poskytnout náhled na rizikové chování na sociálních sítích u dětí a zjistit, jaké zkušenosti mají žáci druhého stupně s vybranými druhy rizikového chování na sociálních sítích.**

Informační a komunikační technologie v dnešní moderní společnosti ovlivňují život každého jedince. Současná generace dětí se rodí do úplně jiného prostředí než generace starší. Dnešní děti se totiž setkávají s moderními technologiemi již v útlém věku, a to výrazně ovlivňuje nejen jejich životní styl, ale i životní styl celé rodiny.

Virtuální prostředí přináší řadu pozitiv. Lidé prostřednictvím moderních technologií komunikují kdykoliv během jejich dne, vzdělávají se či jim technologie mohou sloužit jako prostředek zábavy. Avšak i u nich existují negativa, která jsou částí společnosti velice silně vnímána. Mezi tyto negativní stránky patří fenomény jako kyberšikana, kyberstalking, kybergrooming, sexting a mnoho dalších. Některé z těchto fenoménů jsou v bakalářské práci řešeny v souvislosti s nejzranitelnější skupinou společnosti, a to jsou děti.

Děti tráví velkou část svého dne právě v přítomnosti informačních a komunikačních technologií. Tyto technologie využívají jak ve školním prostředí, kde tráví podstatnou část svého dne, tak i v prostředí domova. Vzhledem k jejich zranitelnosti a věku, ve kterém se nachází, jsou těmto negativním fenoménům vystaveny nejvíce.

První kapitola bakalářské práce je zaměřena na prostředí, ve kterém děti vyrůstají. Prostředí má zásadní vliv na chování dětí. Prvním a hlavním faktorem vzniku rizikového chování u dětí je životní styl a výchova současných rodin. Vztahy v rodinách jsou více tolerantní, děti se rodí více do nesezdaných soužití a velká část manželství končí rozvodem. Dále se na vzniku rizikového chování podepisuje prostředí sousedství, školy a vrstevníků. Poslední část kapitoly se věnuje dětem a jejich životu v kyberprostoru. Na vzniku rizikového chování se totiž podílí i digitalizace života dnešních rodin.

Následující část bakalářské práce je věnována rizikovému chování ve virtuálním prostředí. Jsou zde konkrétně popsány tři typy rizikového chování na sociálních sítích, které jsou nejčastější ve školním prostředí. Jsou jimi kyberšikana, sexting a kybergrooming.

Třetí část bakalářské práce je zaměřena na prevenci rizikového chování. V kapitole je nejdříve popsáno, co pojem prevence znamená. Dále jaký vliv mají rodiče na prevenci

rizikového chování u dětí. Důležitou součástí prevence rizikového chování u dětí je prostředí školy. Tudiž je v kapitole popsána role Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a role základních škol a všech jejich subjektů, které v rámci prevence ve škole vystupují. Poslední část kapitoly je zaměřena na projekty vystupující v rámci prevence rizikového chování na sociálních sítích.

Poslední kapitola bakalářské práce se věnuje kvantitativně orientovanému výzkumnému šetření, které proběhlo formou dotazníku. Hlavním cílem výzkumného šetření je zjistit, jaké zkušenosti mají děti ve věku 11 až 15 let s vybranými druhy rizikového chování na sociálních sítích. Do výzkumného šetření jsou zapojeny zejména tři základní školy v Pardubickém kraji.

1 Životní styl současných rodin a jejich vliv na rizikové chování u dětí

Rodina je bezpochyby největším faktorem, který ovlivňuje výskyt rizikového chování u dětí. Vývoj rodiny za posledních několik let prošel značnými proměnami. Svůj podíl na tom má i vstup informačních a komunikačních technologií do domácností rodin. Proto se tato kapitola zabývá vývojem rodiny a změnou jejího životního stylu.

„Rodina je obecně považována za nejdůležitější společenskou skupinu, která je základním článkem sociální struktury. Vždy byla základní společenskou institucí zachovávající reprodukci společnosti a kontinuitu kulturního vývoje. Byla a je prvním a základním socializačním a výchovným činitelem, důležitou ekonomickou jednotkou. Procházela v historii různými proměnami a etapami svého vývoje. Za posledních padesát let však tyto proměny byly dramatické.“ (Kraus, 2013, s. 423, online)

Šišláková říká, že bez jakékoliv pochybnosti je jasné, že rodinné prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, výrazně formuje jeho osobnost. Jedná se zejména o míru stability, zázemí a bezpečí v rodině, či jak fungují vztahy mezi jednotlivými členy (Šišláková, 2006).

Sullerotová popisuje, že obrovské změny nastaly v rodinách, když ženy prostřednictvím antikoncepce mohly ovlivnit, zda budou mít dítě, či ne. Vdané ženy či matky jsou dnes běžně zaměstnané, dochází k posunu role muže a ženy v rodině, a tudíž i rozdělení práce v domácnosti (Sullerotová, 1998).

Dle Krause jsou vztahy mezi dětmi a rodiči více tolerantní. Problém nastává, pokud tolerance přesáhne určitou míru a dítě ji začne spíše zneužívat. Poté dochází k tomu, že dítě již nevnímá autoritu rodičů a dochází k likvidaci zábran v jednání. Dále dnešní rodiny žijí spíše „vedle sebe“ než „spolu“. Ve většině rodin se společně strávený čas zmenšil na minimum. A pokud rodiče neposkytují dostatečné zázemí, dítě toto zázemí hledá zpravidla v různých partách, u kterých často delikventní chování začíná (Kraus, 2021, online).

Dle Sullerotové klesá sňatečnost a porodnost a zároveň se zvyšují nesezdaná soužití. Rodina dnes není základní buňkou společnosti, ale tou je jedinec (Sullerotová, 1998). Kraus toto tvrzení doplňuje o poznatek, že vývoj ukázal, že volná soužití vedou k častějšímu rozpadu, než v případech manželství, a tím se zvyšuje počet dětí, které se rodí mimo manželství a je více matek, které musí fungovat jako samoživitelky (Kraus, 2013, online).

Dle Krause rozvod či rozpad soužití bere mladá generace jako pojistku případného neúspěchu a názor, že dítě nemusí vyrůstat v úplné rodině je stále častější. Jedná se vždy o velmi závažný problém, protože z hlediska rozvoje osobnosti tím bývá narušen celý výchovný proces (Kraus, 2013, online).

Manželství přestává být výluční životní dráhou, rodiny se rozpadají a zvyšuje se zastoupení *singles* (Kučera, 2009, online).

Aktuální model tržní modernity předpokládá společnost bez rodiny a dětí (Beck, 2018).

„Rostoucí počet mladých lidí vnímá rodinu jako omezování osobní svobody.“ (Kraus, 2013, s. 424, online)

Matoušek a Kroftová popisují, že po rozpadu manželství bydlí ve většině případů každý rodič zvlášť. Tím nastává situace, že dítě žije pouze s jedním z rodičů, ve většině případů se jedná o matku (Matoušek, Kroftová, 1998). Každý z rodičů si poté může najít nového partnera. Dle Sullerotové se děti pak musí vypořádat s tím, že část života žijí pouze s matkou, ke svému nově ženatému otci chodí na návštěvu a musí se naučit žít se svými nevlastními sourozenci (Sullerotová, 1998). Podle Matouška a Kroftové mají tyto děti více psychických a zdravotních problémů, mají horší výsledky ve škole a více problémů se zákonem než děti, které žijí s otcem i matkou. Výchova pouze matkou je značné riziko zejména pro chlapce, protože jim chybí mužský vzor jednání. Chlapec se totiž pohybuje v prostředí žen doma, ve školce či škole. Přítomnost otce je faktor, který brání delikvenci syna (Matoušek, Kroftová, 1998).

„Chlapci žijící bez otce nebo s otcem nevlastním mívají větší sklon k rizikovému chování.“ (Kraus, 2021, s. 22, online)

Vanžurová popisuje, že na výskyt sociálně-patologických jevů, kriminality dětí a mladistvých má vliv právě funkčnost rodiny a negativní jevy v rodině jako je například užívání alkoholu nebo jiných návykových látek (Vanžurová, 2006).

Galbavý zmiňuje, že sice úplná rodina nezaručuje nulovou pravděpodobnost výskytu rizikového chování, ale zmenšuje ji. V rodinách neúplných se tedy mohou výrazně projevit okolnosti, které výskyt takového jednání podpoří (Galbavý, 2006).

Kromě rozpadu rodiny je dle Krause příčinnou rizikového chování i materiální zajištění rodiny. Dítě, které je ze znevýhodněné rodiny, se může setkat s nepříjetím vrstevníky a stát se tak obětí šikany (Kraus, 2014).

Dále podle Krause rizikové chování rodin spočívá i v tom, že dětem dávají elektronická zařízení pro zábavu a nemusejí se jim věnovat. Důsledky tohoto jednání jsou vážné a poznamenávají dítě na celý život (Kraus, 2021, online).

1.1 Vliv prostředí sousedství, školy a vrstevníků na rizikové chování u dětí

Na dítě má kromě rodiny významný vliv i prostředí, ve kterém se dennodenně nachází, proto Šišláková zmiňuje důležitost sousedství, školy a vrstevníků (Šišláková, 2006).

Dále popisuje, že k odolnosti vůči rizikovému chování u dospívajících prospívá prostředí,:

- ve kterém probíhá neformální sociální kontrola mezi jejími členy,
- kde jsou správně rozvinuté sociální sítě,
- kde není vysoká kriminalita či jiné různé patologické jevy (Šišláková, 2006).

Dle Šišlákové jsou tedy sousedské vztahy pro jedince důležité. Opakem jsou sousedství, která jsou sociálně dezorganizovaná a ekonomicky znevýhodněná (Šišláková, 2006).

Šišláková uvádí, že výrazným socializačním činitelem je škola, a proto se bezpochyby výrazně podílí na jeho resilienční schopnosti. Uvádí, že zjištěné poznatky z různých výzkumů ukazují, že školy, které mají nenáročný studijní plán a celkově špatné vztahy mezi všemi subjekty, tak i jejich studenti mají větší sklony k problémovému chování, nedokončení školy či záškoláctví. Naopak děti, které se cítí ve škole v bezpečí a cítí podporu od učitelů mají větší odolnost vůči rizikovému chování (Šišláková, 2006).

Kraus zmiňuje, že škola jedince sice vzdělává a vychovává, ale do určité míry může být i rizikovým faktorem, protože zde jedinec přichází do kontaktu s odlišnými jedinci. Děti se tak setkávají s rivalitou, posuzují sebe samy podle výsledků ve škole či poměřují své dovednosti s ostatními. Pokud se takové dítě začne vnímat negativně, dojde ke snížení jeho sebehodnocení a sebevědomí. Jestliže dítě nenajde podporu u rodičů, učitelů či spolužáků, uchyluje se k různým formám rizikového chování (Kraus, 2014).

Galbavý popisuje, že začátky delikventního jednání se často projevují právě ve školním prostředí. Proto školy mají možnost i povinnost takové jednání rozeznat a řešit již v jeho začátcích a navrhnout určitá opatření (Galbavý, 2006).

V období dospívání jsou pro děti vrstevníci důležitým prvkem. Šišláková popisuje, že vrstevníci pomáhají dětem utvářet jejich vlastní identitu. Zmiňuje výzkumy, které ukazují, že vrstevníci mají na postoje, myšlení a chování dospívajících velký vliv, což

ovlivňuje i jejich odolnost vůči rizikovému chování. Vrstevnické skupiny či party mohou být kořenem delikventního chování (Šišlaková, 2006).

„Specifickým socializačním činitelem jsou masmédiá, která zahlcují děti a mládež násilím a komerční produkcí, v níž je agresivní, dravé chování odměňováno a oslavováno, ...“ (Vašutová, Kitliňská, 2010, s. 73)

1.2 Život dětí v kyberprostoru

Šmahel popisuje, jak dnešní děti vyrůstají obklopeny počítači, notebooky, mobily, tablety a dalšími zařízeními. Současné děti se do světa digitálních technologií narodily a život bez těchto technologií si neumí ani představit (Šmahel, 2014). Přesto Spitzer uvádí, že: *„používání počítače v raném dětství může vést k poruchám pozornosti a v předškolním věku pak k poruchám ve čtení. Ve školním věku se navíc v rostoucí míře objevuje sociální izolace.“* (Spitzer, 2014, s. 25) Blinka popisuje, že děti, které tráví příliš mnoho času na internetu, jsou internetem odtrženi od aktivit typických pro jejich věk a zdravých pro jejich vývoj. Dále zmiňuje přímou souvislost využívání internetu dětmi s narůstající dětskou obezitou či nadměrnou sociální izolací (Blinka, 2014). Dle Šmahela pestrou škálu zařízení využívají nejen pro přístup ke vzdělávání, ale i pro zábavu. Pokrok doby umožnil neustále zmenšovat velikost těchto zařízení, tudíž je možné je mít u sebe prakticky kdekoliv. To, co dříve uměl pouze počítač, dnes zvládne chytrý telefon. Děti se pak dostávají do situace, kdy jsou neustále online, protože se k internetu připojí přes chytrý telefon, ať už jsou kdekoliv (Šmahel, 2014).

Podle Krause právě vstup médií a komunikačních technologií ovlivnil životní styl rodin. Děti postupně tráví volný čas v domácnostech místo venku mimo rodinu. Nadměrné užívání televize, internetu a mobilu vede u nejmladší populace k závislostem. Počítač se stává náhražkou za komunikaci v reálném životě, což s sebou přináší problémy v oblasti psychiky a narušení přirozeného harmonického vývoje (Kraus, 2021, online).

Autoři Čech a Zvoníčková zmiňují, že děti se pokoušejí na internetu zviditelnit za každou cenu. Každý svůj zážitek sdílejí na sociálních sítích a očekávají *lajkování*, komentování a sdílení. Žijí s pocitem, že pokud se jim bude dařit ve virtuálním světě, tak i v tom reálném. Vlivem technologií děti navazují méně reálných vztahů a prioritně navazují a udržují spíše vztahy virtuální (Čech, Zvoníčková, 2017).

Kopecký dále uvádí, že informační a komunikační technologie umožňují dětem potlačit nudu a stát se tak zdrojem jejich zábavy. Kromě zábavy a komunikace jim sítě

umožňují rychlé vyhledávání informací sloužících pro jejich vzdělávání (Kopecký, 2007). Spitzer upozorňuje na digitalizaci prostředí školy. Děti využívají ke studiu jejich vlastní laptopy, existují učebny vybavené počítačem pro každého žáka a ve třídách již nejsou klasické křídové tabule, ale tabule interaktivní. Dále upozorňuje, že počítače navzdory jejich pozitivům negativně ovlivňují výkony dětí ve škole, protože odvádí děti od učení například ke hraní her (Spitzer, 2014). Dle Kopeckého negativní faktory informačních a komunikačních technologií spočívají zejména v tom, že děti přijímají informace bez jakékoliv vlastní reflexe či kritického myšlení. Sociální sítě berou dětem velké množství času, protože čas na nich plyne velmi rychle a vyvíjí se na nich závislost. Děti pak zapomínají, jak komunikovat v reálném životě. A kromě rizik, která s sebou internet přináší v podobě různých internetových predátorů, nastávají u dětí problémy fyzického rázu, jako obezita, bolesti hlavy, problémy se zrakem a páteří (Kopecký, 2007).

Dle Šmahela internet představuje pro děti nejen riziko, ale i příležitost. Dítě se prostřednictvím internetu může vzdělávat, učit se psanou komunikaci, naučit se pracovat s programy různého typu, vytvářet webové stránky, programovat apod. Internet vyzývá děti ke kreativě (Šmahel, 2014).

Kopecký popisuje, že přestože mají informační a komunikační technologie svá negativa, tak pozitiva stále převažují. Ve 21. století patří schopnost využívání technologií a internetu k základům lidské gramotnosti a dnešní společnost tyto znalosti vyžaduje. Nelze je tedy dětem úplně zakazovat, ale spíše kontrolovat jejich činnost na těchto médiích (Kopecký, 2007).

Podle Českého statistického úřadu má v roce 2022 85 % rodin přístup k internetu. Domácnosti s dětmi do věku 15 let mají přístup k internetu v 99,7 % případů (Český statistický úřad, 2022, online).

EU kids online IV uvádí, že 84 % dětí a dospívajících používá mobilní telefon denně. Pro potřeby vzdělávání využívá internet 65 % dětí alespoň jednou týdně. Sociální sítě navštěvuje 70 % z nich, a to každý den. Mezi další nejčastější aktivity uvádí sledování videoklipů, poslouchání hudby a hraní her. Negativní zkušenost s online světem v roce 2016 mělo 36 % dětí (EU kids Online IV, 2017–2018, online).

2 Rizikové chování na sociálních sítích

Rizikové chování

„Pod pojmem rizikové chování rozumíme chování, v jehož důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných a dalších rizik pro jedince nebo společnost.“ (Miovský, Zapletalová, 2006, online)

Miovský dále uvádí, že pojem rizikové chování nahradil dříve používaný termín sociálně-patologické jevy. K nahrazení pojmu došlo z důvodu, že dříve používaný termín byl stigmatizující a kladl příliš velký důraz na skupinovou či společenskou normu. Zatímco nový pojem klade důraz na jednotlivce či jasně ohraničenou sociální skupinu (Miovský, 2015, online).

Hoferková a Bělík uvádějí, že aktuálně se v pedagogice a psychologii používají dva způsoby výkladu. První způsob výkladu rizikového chování jej definuje jako: *„méně závažné projevy chování, které dosud nedosahují patologické úrovně (např. zneužívání návykových látek bez rozvinuté závislosti).“* Druhé pojetí vnímá rizikové jevy jako: *„souhrnné označení pro všechny projevy chování bez rozdílu stupně závažnosti, které představují riziko poškození zdraví jedince či jeho okolí (např. předčasný sexuální život či nechtěné těhotenství, předčasné ukončení školní docházky nebo rizikové chování v dopravě).“* (Hoferková, Bělík, 2019, s. 9)

„Mezi základní typy rizikového chování patří:

- *záškoláctví,*
- *šikana a extrémní projevy agrese,*
- *extrémně rizikové sporty a rizikové chování v dopravě,*
- *rasismus a xenofobie,*
- *negativní působení sekt,*
- *sexuální rizikové chování,*
- *závislostní chování.“* (Miovský, 2015, s. 29, online)

Rizikové chování na sociálních sítích

Vstupem informačních a komunikačních technologií do našeho světa nabral pojem rizikové chování mnohem většího měřítka. Hranice, která je pomyslně nastavena v reálném životě, se ve virtuálním prostředí posunuje mnohem dále. Riziko, které s sebou sociální sítě přinášejí, je především u dětí. Nacházejí se ve věku, kdy pro ně může být

obtížné odhadnout, zda jejich chování je v pořádku nebo zda zacházejí za hranice chování, které mohou poškodit je nebo někoho jiného. Následky rizikového chování ve virtuálním prostředí mohou negativně ovlivnit podstatnou část jejich života.

Sociální sítě lze definovat jako: „*online službu, která na základě registrace umožní vytvořit profil uživatele, pod kterým lze tuto službu využívat zejména ke komunikaci, sdílení informací, fotografií, videa atd. s dalšími registrovanými uživateli.*“ (Internetem bezpečně, 2019, online) Mezi nejvíce používané sociální sítě patří: Facebook, Instagram, Snapchat a YouTube (Internetem bezpečně, 2019, online).

„*Neznalost a nedostatek komunikačních kompetencí na tomto poli pak přispívá ke vzniku rizikové online komunikace, případně novým formám interpersonálního agresivního chování, typu kyberšikana, kybergrooming a samozřejmě sexting.*“ (Szotkowski, 2020, s. 9)

Charakteristika cílové skupiny

Cílovou skupinou bakalářské práce jsou žáci druhého stupně základních škol. Jedná se o období staršího školního věku. Věk dětí se pohybuje okolo 11 až 15 roku života.

Vzhledem ke zvolené cílové skupině se následující podkapitoly věnují kyberšikaně, sextingu a kybergroomingu. Tyto tři typy rizikového chování jsou považovány za nejčastější typy rizikového chování na internetu vyskytující se ve školním prostředí.

2.1 Kyberšikana

Informační a komunikační technologie posunuly tradiční šikanu i do virtuálního prostředí. Tradiční šikana a kyberšikana spolu úzce souvisí.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy („*dále jen MŠMT*“) definuje šikanu jako jakékoliv chování, které může ublížit, ohrozit nebo zastrašit jiného žáka či skupinu žáků. Jedná se o cílené a opakované využití fyzických a psychických útoků jedince nebo skupiny vůči jedinci, případně skupině žáků, kteří se nemohou bránit. Šikana může zahrnovat fyzické útoky jako bití, vydírání, loupeže a různé poškozování věcí. Stejně tak může zahrnovat slovní útoky v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování nebo ponižování. Výjimkou není ani šikana v podobě sexuálního obtěžování až zneužívání. Existuje i forma nepřímé šikany, která se projevuje jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka. Následky šikany jsou nebezpečné z hlediska její závažnosti, dlouhodobosti a vlivem na duševní a tělesné zdraví oběti (MŠMT, 2008, online).

Kyberšikana má s tradiční šikanou společný záměr, opakovanost a nepoměr sil (Hollá, 2016, online).

Krejčí taktéž popisuje, že tradiční šikana s kyberšikanou bývá často propojena. Existují však mezi nimi zásadní rozdíly. Jako první zásadní rozdíl uvádí dosah kyberšikany. Tradiční šikana probíhá „tváří v tvář“, zatímco kyberšikana má o mnoho větší dosah. V prostředí internetu to nevidí například pouze třída jako v případě tradiční školní šikany, ale i několik desítek tisíc lidí. Dále u tradiční šikany lze předpokládat místo útoku, ale kyberšikana může probíhat kdekoliv a kdykoliv. Největším rozdílem je anonymita, za kterou se pachatel kyberšikany může schovávat. Internet pachateli umožňuje využívat přezdívku, a tak ztížit vystopování jeho pravé identity (Krejčí, 2010, online).

„Termínem kyberšikana (cyberbullying) označujeme nebezpečné komunikační jevy realizované prostřednictvím informačních a komunikačních technologií (např. pomocí mobilních telefonů nebo služeb v rámci internetu), jež mají za následek ublížení nebo jiné poškození oběti. Toto ublížení či poškození může být jak záměrem útočníka, tak důsledkem např. nevhodného vtipu, nedorozumění mezi obětí a útočníkem, nedomyšlením důsledků jednání ze strany útočníka atd. Oběť je poškozována opakovaně, ať už původním útočníkem či osobami, které se do kyberšikany zapojují později.“ (Krejčí, 2010, s. 3, online)

Mezi nejčastější projevy kyberšikany Kohout řadí:

- rozesílání různých urážlivých či zastrašovacích zpráv nebo pomluv,
- pořizování fotografií, videí nebo audio záznamů, jejich následná úprava a zveřejnění s cílem poškodit oběť,
- vytvoření webové stránky s cílem urazit, pomluvit nebo ponížit oběť,
- prolomení zabezpečení profilu na sociální síti oběti a vystupovat pod její identitou,
- odhalování cizích tajemství,
- vydírání,
- obtěžování nebo pronásledování (Kohout, 2016).

Martínek rozděluje typy kyberšikany na přímé a nepřímé útoky. Nepřímé útoky zpravidla vykonává za agresora někdo jiný. Mezi přímé útoky například řadí: kyberstalking, phishing, bluejacking, internetové hlasování, happy-slapping či kybergrooming (Martínek, 2015).

Podle Hollé se děti dopouštějí kyberšikany zejména proto, že ji berou jako prostředek zábavy, případně chtějí, aby jim bylo věnováno více pozornosti. Příčinou takového chování může být i touha po pomstě nebo na dotyčného může působit tlak ze strany kamarádů pachatelů a ze strachu z vyloučení ze skupiny se stanou též pachateli. Výjimkou nejsou ani případy, kdy pachatel kyberšikany má problémy v rodině a kyberšikanou se zbavuje své frustrace (Hollá, 2011).

Martínek definuje pachatele kyberšikany specifického pro druhý stupeň základní školy jako osobu, která je: méně úspěšná, necitlivá, bezohledná, fyzicky nebo psychicky silná, nadprůměrně inteligentní, či pochází z výchovně nebo emocionálně chudého rodinného prostředí, případně má zkušenost s rolí oběti šikany či jí chybí sebevědomí (Martínek, 2015).

Kyberšikana má psychické dopady na každou zúčastněnou stranu. Kachrňák zmiňuje, že oběť kyberšikany má snížené sebehodnocení, tudíž se pak vyhýbá kontaktu s dalšími lidmi a nepřímo tak dochází k jejímu vyloučení ze sociální skupiny. Nesoulad mezi obrazem agresora a sebeobrazu vyvolává u oběti úzkostné až depresivní stavy. Oběť poté reaguje velmi emotivně. Má vztek a pocit bezradnosti. Výjimkou nejsou ani myšlenky na sebevraždu. U agresora je zvýšená pravděpodobnost výskytu poruchy chování. Ani okolí, které kyberšikaně přihlíží, nezůstává bez povšimnutí. I přihlížející zažívají pocity strachu, emočního napětí a bezradnosti (Kachrňák, 2016).

Kromě fyzických a psychických následků může pachatel kyberšikany naplnit i některé skutkové podstaty trestných činů. Dle Vlachové trestný zákon nezná přesný pojem kyberšikana, ale přesto se pachatel může dopouštět následujících trestných činů: *„ublížení na zdraví, omezování osobní svobody, vydírání, pomluva, krádež, podvod, poškozování cizí věci, násilí proti skupině obyvatel a jednotlivci, nebezpečné vyhrožování a nebezpečné pronásledování.“* (Vlachová, 2009, online)

Ve *Výzkumu rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2014* realizovaném Kopeckým ve spolupráci s Kožíškem vyšlo, že téměř 51 % dětí ve věku 11 až 17 let se setkalo s některou formou kyberšikany (Kopecký, Kožíšek, 2014, online).

2.2 Sexting

Podle Hollé každodenní používání elektronických médií navádí děti jejich prostřednictvím vyjadřovat svoji sexualitu. Mladí lidé běžně uveřejňují jejich polonahé či nahé fotografie na sociální sítě. To, co dříve bylo soukromé, je dnes veřejné.

Kyberprostor rozšiřuje možnosti sexuálního vyjádření a umožňuje dospívajícím testovat jejich hranice chování (Hollá, 2016).

„Sexting je elektronické rozesílání, šíření vlastních sexuálně sugestivních či explicitních materiálů, tj. textových zpráv, fotografií či videí, ke kterému dochází prostřednictvím internetu a mobilních telefonů. A dále tak přijímání materiálů této povahy.“ (Szotkowski, 2020, s. 33)

Calvert rozděluje sexting na primární a sekundární. O primární sexting se jedná v případě, kdy sama osoba sdílí svůj intimní materiál, například svému příteli. Sekundární sexting je založen na sdílení intimního materiálu dalším osobám bez souhlasu autora/autorky intimních fotografií, který/která ztrácí nad tímto materiálem veškerou kontrolu (Calvert, 2009, online).

Hollá dále rozděluje sexting na dobrovolný a nátlakový. Dobrovolný sexting spočívá v uspokojení vlastní sexuální zvědavosti či ve sblížení dvou osob. Zatímco nátlakový sexting je vynucený a představuje formu sexuálního obtěžování a nese s sebou riziko sexuálního zneužití (Hollá, 2016).

Szotkowski a Kopecký uvádějí motivace pro realizaci sextingu:

- sexting jako součást romantických vztahů s cílem flirtu či vyvolání vzrušení,
- sexting sloužící jako nástroj pro potlačení nudy,
- sexting, který vznikl jako produkt sociálního tlaku konkrétní sociální skupinou, například spolužáků,
- sexting jako produkt konzumní společnosti, jako nástroj sebe prezentace,
- sexting jako nástroj pomsty či útoku sloužící k vydírání (Szotkowski, Kopecký, 2018, online).

Sexting je rizikový zejména v tom, jaké škody může napáchat v přítomnosti i v budoucnu, a to nejen pro oběť, ale i pro rodinu oběti (Hollá, 2016). Kohout zmiňuje, že útočník, který vlastní citlivý materiál, ho může v budoucnu proti oběti použít. V případě zveřejnění tohoto materiálu na internetu nastává situace, kdy materiál je téměř nemožné úplně smazat (Kohout, 2016). Hollá toto doplňuje o poznatek, že v budoucnu si tento materiál může vyhledat jeho budoucí nadřízený, kolegové či přátelé (Hollá, 2016).

Podle Hollé následky sextingu zahrnují ztrátu sebevědomí a sebeúcty, depresi či strach z vydírání. Obava, že bude intimní materiál šířen často vyvolává u oběti psychosomatická onemocnění. Tyto následky mohou být krátkodobého i dlouhodobého charakteru (Hollá, 2016).

Szotkowski popisuje, že v případě řešení sextingu má oběť zachovat klid, pořídit důkazní materiály, ukončit komunikaci a vyhledat pomoc. Rodiče by měli dítěti poskytnout podporu a bezpečí, porozumět vzniklé situaci a vyhledat odbornou pomoc. Škola by se měla poradit se specializovanou poradnou typu E-Bezpečí, s pedagogicko-psychologickou poradnou případně i s Českou školní inspekcí. Pokud situace překračuje kompetence školy, je nutné kontaktovat orgán sociálně právní ochrany dětí a Policii České republiky (Szotkowski, 2020).

Dle Szotkowskiho sexting vystupuje v několika negativních jevech jako například: kyberšikana, sexuální zneužívání, kybergrooming či kyberstalking. V případě dětí se jedná o dětskou pornografii, kterou lze využít k manipulaci a k nátlaku na uskutečnění dětské prostituce, případně i k obchodu s dětmi (Szotkowski, 2020).

Sexting v některých případech naplňuje skutkové podstaty následujících trestných činů: „omezování osobní svobody, znásilnění, pohlavní zneužití, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, zneužití dítěte k výrobě pornografie, ohrožování výchovy dítěte a nebezpečné pronásledování.“ (Vlachová, 2009, online)

Problematice sextingu u českých dětí se věnuje výzkum Kopeckého a Szotkowskiho ve spolupráci s O₂ Czech Republic s názvem *Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru 2017*. Ve výzkumu dominovala věková skupina 13 až 15 let, přičemž největší kategorií byla skupina respondentů ve věku 14 let a to 21,11 %. Výzkum ukázal, že sexting ve formě textu provozuje 24,76 % českých dětí, sexting s využitím vlastní intimní fotografie provozuje 15,37 % českých dětí a 6 % dětí odesílá svá intimní videa v online prostředí. Nejčastěji pak děti (47,47 %) odesílají fotografie svému aktuálnímu příteli či přítelkyni. Jako motivaci k provozování sextingu děti uvedly, že se jednalo o dárek pro přítele/přítelkyni (38,53 %), dále byl motivem flirt (35,47 %), případně reakce na zasloupanou intimní fotografii či video (33,73 %). Alarmující je, že až 40 % dětí obdrželo od jiné osoby provokativní erotickou až pornografickou fotografii. Výzkum ukázal, že více než 74 % respondentů vnímá sexting jako rizikový. Přesto výzkum ukazuje, že sexting mezi dětmi trvale roste (Kopecký, Szotkowski, 2017).

2.3 Kybergrooming

„Termín kybergrooming (child grooming, online grooming) označuje chování uživatelů internetu (predátorů, kybergroomerů), které má v oběti vyvolat falešnou důvěru a přimět ji k osobní schůzce v reálném světě. Výsledkem této schůzky může být sexuální zneužití

oběti, fyzické násilí na oběti, zneužití oběti pro dětskou prostituci, k výrobě dětské pornografie apod. Kybergrooming je vlastně druhem psychické manipulace, ve které komunikuje dospělý uživatel (často pod falešnou identitou) s dítětem, přičemž využívá celou řadu strategií - např. zrcadlení (mirroring), phishing, profilování oběti, vábení a uplácení (luring), strategie snižování zábran dětí a mládeže zaváděním sexuálního obsahu do konverzace, izolační metody, strategie manipulace dětí prostřednictvím fotografií opačného pohlaví, webcam trolling apod.“ (E-Bezpečí, 2019, online)

Obětí kybergroomingu se nejčastěji stávají dívky ve věku 9 až 14 let, které se nudí nebo mají pocit zneuznání svým okolím (Martínek, 2015).

Kohout popisuje kybergroomera jako sexuálního útočníka, který využívá informační a komunikační technologie k dosažení svého cíle. Vydává se za jinou osobu, než ve skutečnosti je. Kybergroomer je často velmi trpělivý a pro získání důvěry oběti je schopen vyčkávat měsíce (Kohout, 2016).

Proces manipulace dítěte útočníkem prochází několika fázemi, které popisuje projekt E-Bezpečí. V první fázi se kybergroomer pokouší vzbudit důvěru v oběti a následně ji izolovat. Útočník se staví do pozice osoby, která dítěti rozumí a chápe jeho problémy více, než jeho kamarádi a rodina. Ve druhé fázi následuje budování kamarádského vztahu a podplácení oběti různými dary či službami. V další fázi útočník vyvolá v oběti emoční závislost. Získá citlivé materiály oběti, které bude následně využívat k vydírání. Dále následuje osobní setkání, kde může dojít až k sexuálnímu zneužití dítěte (E-Bezpečí, 2008, online).

Halfarová zmiňuje, že dítě, které zažilo sexuální zneužití, trpí krátkodobými ale i dlouhodobými následky. Mezi časté následky se řadí: strach, úzkost, pocity viny či hanby a deprese. Dítě přestává důvěřovat dospělým, nastávají výrazné změny chování a dojít může i ke zhoršení školního prospěchu či kázně. U dětí, které si prošly sexuálním zneužitím, se objevují bolesti hlavy, břicha či únik moči. Dítě může trpět nespavostí, případně poruchou příjmu potravy. Výjimkou není ani nepřiměřené sexuální chování, sebepoškozování či sebevražedné sklony (Halfarová, 1995).

Obrovským problémem je, že spousta případů sexuálního zneužívání není nahlášena. Kopecký uvádí, že skutečný počet zneužitých dětí je až desetkrát větší, než je uvedeno v oficiálních statistikách, protože tyto statistiky zahrnují informace pouze o nahlášených případech. Vysokou latenci odůvodňuje tím, že dítě má strach, stydí se, trpí posttraumatickou stresovou poruchou nebo se bojí sekundární viktimizace. Ojedinělé

nejdou ani případy, kdy k sexuálnímu zneužití došlo v rodině a rodina se toto snaží utajit (Kopecký, 2019, online).

Přestože je dle Vlachové pojem kybergrooming pro trestní zákon pojmem neznámým naplňuje skutkové podstaty těchto trestných činů: „*obchodování s lidmi, omezování osobní svobody, vydírání, pohlavní zneužití, ohrožování výchovy dítěte, podvod, nebezpečné vyhrožování a nebezpečné pronásledování*“ (Vlachová, 2009, online).

Ve *Výzkumu rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2014* realizovaném Kopeckým ve spolupráci s Kožíškem se ukázalo, že z dotázaných dětí ve věku 11 až 17 let komunikuje s neznámými lidmi na internetu 54,3 %. Z tohoto množství dětí bylo 43,56 % požádáno o osobní setkání a z toho 54,91 % dětí na schůzku skutečně dorazilo (Kopecký, Kožíšek, 2014, online).

3 Prevence rizikového chování

„Za prevenci rizikového chování považujeme jakékoli typy výchovných, vzdělávacích, zdravotních, sociálních či jiných intervencí směřujících k předcházení výskytu rizikového chování zamezujících jeho další progresi, zmírňujících již existující formy a projevy rizikového chování nebo pomáhajících řešit jeho důsledky.“ (Miovský, 2015, s. 29, online)

Klinika adiktologie uvádí, že obecně je prevence členěna na primární, sekundární a terciární. Primární prevence je zaměřena na předcházení vzniku rizikového chování u osob, u kterých se ještě rizikové chování neprojeví. Podstatou sekundární prevence je již práce s osobami, které jsou rizikovým chováním už ohroženi a snaží se tomuto chování předejít. Terciární prevence je již zaměřena na předcházení zdravotních nebo sociálních potíží spojené s rizikovým chováním (Klinika adiktologie, 2019, online).

„Základem primární prevence je dlouhodobá kontinuální práce s dětmi a mládeží, která je prováděna v menších skupinkách a za aktivní účasti cílové skupiny. Primární prevenci můžeme rozčlenit na tzv. specifickou a nespecifickou.“ (Kopecký, 2015)

Specifickou primární prevenci MŠMT dělí na všeobecnou, selektivní a indikovanou. Všeobecná primární prevence se zaměřuje na běžnou populaci dětí a mládeže. Tyto programy jsou obvykle pro větší počet dětí jako je třída či skupiny do 30 účastníků. Selektivní primární prevence se věnuje menším skupinám osob či jednotlivcům. U těchto osob se ve zvýšené míře mohou vyskytovat rizikové faktory pro vznik a vývoj různých forem rizikového chování. Poslední indikovaná primární prevence se zaměřuje pouze na jedince, u kterých se již objevily projevy rizikového chování (MŠMT, 2013, online).

Do nespecifické primární prevence MŠMT řadí všechny aktivity, které nemají souvislost s konkrétním druhem rizikového chování, napomáhají snižovat rizika a podporují zdravý životní styl. Jedná se o zájmové, sportovní nebo volnočasové aktivity (MŠMT, 2019, online).

MŠMT řadí do hlavní cílové skupiny primární prevence rizikového chování zejména děti a mládež. Patří sem děti předškolního věku (3–6 let), mladšího školního věku (6–12 let), staršího školního věku (12–15 let), mládež (15–18 let) a mladí dospělí (18–26 let). Další cílovou skupinou jsou rodiče. Pokud dítě vyrůstá v rodině, kde samotní rodiče se chovají rizikově, tak i dítě je vystaveno zvýšenému riziku projevu rizikového

chování. Dále sem MŠMT řadí veřejnost a pracovníky v primární prevenci rizikového chování (MŠMT, 2013, online).

Kopecný zmiňuje, že prevence ve společnosti bývá často podceňována, protože se výsledky nedostaví hned, ale až za nějaký čas. Zároveň je těžké měřit, jak jednotlivé programy ovlivňují výskyt rizikového chování (Kopecný, 2015).

Možnosti prevence rizikového chování na sociálních sítích ze strany rodičů

Rodiče mají v rámci prevence rizikového chování na internetu zásadní roli. Dle Kopecného, Szotkowskiho a Dobešové je možností prevence právě regulace práce s počítačem. K regulaci času na počítači u dětí volí rodiče ústní dohodu či odebrání zařízení. Kromě času rodiče mohou omezit přístup na konkrétní internetové stránky pomocí softwarových aplikací (Kopecný, Szotkowski, Dobešová, 2021). Výzkum Kopecného a Szotkowskiho ve spolupráci s O₂ Czech Republic ukazuje, že rodiče nejčastěji volí v rámci preventivní aktivity rozhovor s dítětem o nebezpečí internetu (Kopecný, Szotkowski, O₂ Czech Republic, 2018, online).

3.1 Systém školské primární prevence rizikového chování

Dle Pilaře, Budinské a Holické má období školního vzdělávání významnou funkci v oblasti formování osobnosti dítěte, a co se nepovede v tomto období, se pak v dospělosti těžko napравuje, proto se věnuje primární prevenci u dětí mimořádná pozornost ze strany ministerstva, krajů i obcí (Pilař, Budinská, Holická, 2015, online).

Role Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

Podle Pilaře, Budinské a Holické má MŠMT klíčovou roli v oblasti školní prevence rizikového chování. MŠMT vytváří klíčové koncepční dokumenty a formuluje strategie pro dané oblasti, stanovuje priority pro budoucí období, podporuje vytváření vazeb a struktury subjektů realizujících či spolupodílejících se na vytyčených prioritách. Dále podporuje vytváření materiálních, personálních a finančních podmínek nutných pro vlastní realizaci prevence ve školství (Pilař, Budinská, Holická, 2015, online). Mezi dokumenty vydávané MŠMT, na jejímž základě jsou vytvářeny a realizovány preventivní programy patří Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních a Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže vždy na dané období (MUNI, 2017, online). Dle

MŠMT je Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027 základní strategický dokument, kterým MŠMT vytváří základní rámec politiky primární prevence rizikového chování v České republice. Strategický dokument vymezuje základní pilíře politiky primární prevence, kterými jsou systém, koordinace, legislativa, vzdělávání, financování, monitoring, hodnocení a výzkum (MŠMT, 2019, online).

Autoři Pilař, Budinská a Holická zmiňují, že současný stav koordinace primární prevence rizikového chování není na krajské a regionální úrovni dostačující. Na krajské úrovni existují tři koordinační pracovníci: krajský protidrogový koordinátor, krajský školský koordinátor prevence a krajský manažer prevence kriminality, u kterých je obtížné dosáhnout sjednocení přístupu (Pilař, Budinská, Holická, 2015, online).

V rámci prevence rizikového chování na školách existují poradenská pracoviště, která poskytují poradenské služby. Tyto služby zajišťuje výchovný poradce, školní metodik prevence či školní psycholog nebo speciální pedagog a konzultační tým složený z pedagogů. Jejich cílem je poradenská podpora žáků, rodičů a pedagogů. Za poskytování těchto služeb je zodpovědný ředitel školy nebo jím pověřený pracovník. Ředitel školy nebo jím pověřený pracovník také zabezpečuje preventivní program školy a podílí se na zajištění výchovného poradenství. Všechny tyto programy by měly odpovídat specifickým dané školy a regionu (Ciklová, 2016).

Školní metodik prevence

Národní ústav pro vzdělávání („*dále jen NÚV*“) popisuje, že školní metodik prevence pracuje v oblasti sociálně patologických jevů. Zajišťuje metodickou, koordinační a poradenskou činnost v oblasti prevence rizikového chování, jako jsou například šikana, užívání návykových a psychotropních látek, záškoláctví, rizikové sexuální chování aj. Školní metodik prevence zabezpečuje všeobecnou informovanost mezi rodiči, učiteli a žáky tak, aby byla zajištěna maximální primární prevence těchto jevů. Spolupracuje se třídními učiteli a podporuje zdravé a bezpečné třídní i školní prostředí. Vyhodnocuje varovné signály spojené s možností výskytu rizikového chování a poskytuje poradenskou činnost. Dále se podílí na tvorbě a naplňování Minimálního preventivního programu školy (NÚV, 2009, online).

Výchovný poradce

NÚV zmiňuje, že: „*výchovný poradce se věnuje zejména kariérovému poradenství, u vycházejících žáků zajišťuje předprofesní a profesní přípravu, organizuje exkurze do škol či firem. Průběžně eviduje dokumentaci problémových žáků, neomluvené absence, svolává a řídí výchovné komise, spolupracuje s rodiči, sociálním odborem, soudy, mediační a probační službou a lékaři.*“ (NÚV, 2009, online)

Školní psycholog

Podle Frombergerové školní psycholog patří do školského poradenského pracoviště a spolupracuje s výchovným poradcem a metodikem prevence. Poskytuje své služby dětem, učitelům i rodičům. Školní psycholog obvykle realizuje například individuální konzultace, depistáže a náslechy ve třídách, programy pro třídy se zaměřením na podporu dobrých vztahů ve třídě či prevenci rizikového chování a případně realizuje i vzdělávací akce pro učitele nebo rodiče (Frombergerová, 2022, online).

Školní speciální pedagog

Dle MŠMT školní speciální pedagog vykonává činnosti konzultační, poradenské, diagnostické, metodické či intervenční. Komunikuje s vedením školy, pedagogy, žáky či rodiči. Podílí se na vytváření pedagogicko-psychologických služeb ve škole a programu primární prevence (MŠMT, 2022, online).

Školní preventivní program pro základní školy

Podle MŠMT je preventivní výchovně vzdělávací působení neoddelitelnou součástí výuky a života na základních školách a školských zařízeních. Preventivní program pro základní školy má přinášet podněty pro potřeby prevence sociálně patologických jevů. Projekt je určen pro žáky i pedagogické pracovníky školy a měl by vést ke změně klimatu školy, tak aby žáci měli minimum kázeňských problémů ve škole i mimo školu (MŠMT, 2023, online).

„Základním principem primární prevence rizikového chování u žáků je výchova k předcházení a minimalizaci rizikových projevů chování, ke zdravému životnímu stylu, k rozvoji pozitivního sociálního chování a rozvoji psychosociálních dovedností a zvládnutí zátěžových situací osobnosti.“ (MUNI, 2017, online)

MŠMT dále zmiňuje, že druhý stupeň základní školy přináší pro každého žáka řadu změn. A to zejména změnu třídního učitele, střídání vyučujících v jednotlivých předmětech, zvýšené nároky na objem a strukturu učiva, případně odchod spolužáků nebo příchod nových spolužáků. Pro 6. ročník základních škol MŠMT doporučuje založit program na aktivní spolupráci skupiny i každého jednotlivce, tedy vytvořit dobře fungující tým žáků a učitelů. Program pro 7. ročník musí reagovat na to, že se žáci nachází v období, které je rizikové pro nástup sociálně patologických jevů. Pro žáky 8. třídy má být program zaměřen například na nácvik řešení zátěžových situací, společenské vztahy, přehled životních rizik či na zvýšení schopnosti odolávat nebezpečím, krizím, stresu, alkoholu, drogám, nikotinu atd. V 9. ročníku má program mapovat dosažené výsledky osobnostního a sociálního rozvoje a fixovat tyto dovednosti a postoje (MŠMT, 2023, online).

„Školní minimální preventivní program stanovuje základní pravidla pro zajištění prevence různých forem rizikového chování, určuje roli pedagogů i dalších odborných pracovníků školy, kteří se podílejí na naplňování úkolů vytyčených programem.“ (MUNI, 2017, online)

MUNI dále uvádí, že jeho hlavním koordinátorem je školní metodik prevence, je sestavován na konkrétní podmínky školy, je zpracováván na jeden školní rok a podléhá kontrole České školní inspekce (MUNI, 2017, online).

Podle Procházký jsou součástí školní prevence školní i třídní pravidla. Dodržování školních i třídních pravidel slouží jako účinná prevence proti nekázní, šikaně i násilí. Dále v rámci prevence slouží třídnické hodiny, které umožňují preventivní práci s kolektivem. Klíčovou roli v oblasti školní prevence je vytvoření systému komunikace a spolupráce s rodiči žáků školy. Nedílnou součástí preventivního programu školy je spolupráce s Policií České republiky, a to konkrétně s Preventivní informační skupinou Policie České republiky v daném regionu (Procházký, 2019).

3.2 Projekty zaměřené na prevenci rizikového chování na internetu

E-Bezpečí

Dle internetových stránek E-Bezpečí se jedná o celorepublikový certifikovaný projekt, který je zaměřen na prevenci, vzdělávání, výzkum, intervenci a osvětu spojenou s rizikovým chováním na internetu a s ním související fenomény. Dále se věnuje

pozitivnímu využívání IT ve vzdělávání i v běžném životě. Je realizován Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci ve spolupráci s dalšími organizacemi. Projekt se zabývá zejména kyberšikanou, sextingem, kybergroomingem, kyberstalkingem, stalkingem, rizikami sociálních sítí, hoaxy, spamy, fake news, online závislostmi, youtuberingem a zneužíváním osobních údajů v prostředí elektronických médií. V rámci projektu probíhají přednášky, preventivní vzdělávací akce, ale i terénní práce s nejrůznějšími cílovými skupinami (E-Bezpečí, 2023, online).

Safer Internet

Podle Národního centra bezpečnějšího internetu („*dále jen NCBI*“) je cílem projektu Safer Internet propagovat bezpečnější užívání internetu a dalších komunikačních technologií, vzdělávat jejich uživatele a bojovat proti šíření ilegálního obsahu. Koordinátorem projektu je NCBI, které připravuje a řídí jeho osvětové aktivity. V rámci projektu je zřízena internetová linka pomoci (Pomoconline.cz), kde mohou lidé získat radu ohledně kybergroomingu či kyberšikany a součástí projektu je též zřízena horká linka (Horkalinka.cz), kam veřejnost může nahlašovat ilegální obsah (NCBI, 2023, online).

Nebud' obět'

Internetové stránky Nebud' obět' uvádí, že cílem jejich projektu je prostřednictvím preventivní osvěty a různorodých projektů chránit děti před hrozbami a riziky virtuálního světa a moderních komunikačních technologií. Prostřednictvím přednášek se snaží oslovovat i sekundární cílovou skupinu rodičů, učitelů, vedoucích pracovníků školství a dalších osob (Nebud' obět', 2023, online).

#SayNo!

Dle Policie ČR je projekt Řekni NE! celoevropská kampaň proti zneužívání dětí na internetu (Policie ČR, 2023, online).

Bud' safe online

Internetové stránky Avast uvádí, že projekt Bud' safe online vznikl pod záštitou MŠMT ve spolupráci se společností Avast a influencera Jirky Krále. Jedná se o osvětový

program, který vzdělává děti na základních školách o tom, jak se na internetu chovat správně a bezpečně. K dětem promlouvá prostřednictvím online kurzu, sociálních sítí, blogu a videí s návody, jak jednotlivým formám předcházet (Avast, 2023, online).

O₂ Chytrá škola

O₂ Chytrá škola popisuje, že se jedná o projekt Nadace O₂, který si klade za cíl naučit děti, rodiče a učitele, jak správně a bezpečně využívat technologie. Zaměřuje se na online bezpečnost, mediální gramotnost, počítačovou gramotnost a na technologie ve vzdělávání (O₂ Chytrá škola, 2023, online).

V síti

Projekt V síti je dle jejich internetových stránek osvětová kampaň, která otevírá tabuizované téma zneužívání dětí na internetu. Z experimentu vznikl dokumentární film Barbory Chalupové a Víta Klusáka, který obrací predátorské taktiky proti jejich strůjcům. Film je k vidění ve dvou verzích, první verze je pro děti do 15 let nepřístupná a poté druhá speciální verze pro děti od 12 let.

Dospělé ženy se vydávají za dvanáctileté dívky a v postaveném ateliéru chatují a skypují s muži všech věkových kategorií, kteří je na internetu vyhledali a oslovili. Většina těchto mužů požaduje sex prostřednictvím videohovoru, posílá fotografie svých přirození, dále odkazy na porno nebo se dívky pokouší vydírat. Dívky se poté s některými muži setkávají pod dohledem ochranky a kamer tváří v tvář (V síti, 2023, online).

4 Výzkumné šetření rizikového chování na sociálních sítích u žáků druhého stupně základní školy

Poslední kapitola bakalářské práce je zaměřena na výzkumné šetření rizikového chování na sociálních sítích u žáků druhého stupně základní školy. V rámci výzkumného šetření bylo realizováno kvantitativní výzkumné šetření.

Kvantitativní výzkumné šetření

„Kvantitativní výzkum pracuje s číselnými údaji. Zjišťuje množství, rozsah nebo frekvenci výskytu jevů, resp. jejich míru (stupeň).“ (Gavora, 2010, s. 35)

Dále uvádí, že při kvantitativním výzkumu nemusí výzkumník zkoumané osoby ani vidět osobně, protože využívá jako výzkumnou metodu dotazník či sebehodnotící škály. Výzkum začíná stanovením výzkumného problému, který určuje základní orientaci výzkumu. Pro jeho další směřování jsou stanoveny hypotézy. Hypotéza je vědecký předpoklad a musí být vyvozena z vědecké teorie či praktických zkušeností výzkumníka. Celý výzkum se poté soustřeďuje na potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz (Gavora, 2010).

4.1 Stanovení výzkumného problému, cíle výzkumného šetření a hypotéz

Výzkumný problém kvantitativně orientovaného šetření je definován následovně:

- **Jak ovlivňují informační a komunikační technologie rizikové chování a životy rodin s dětmi na druhém stupni oslovených základních škol?**

V návaznosti na výzkumný problém byl stanoven hlavní cíl kvantitativního výzkumného šetření, který zní následovně:

- **Hlavním cílem je zjistit, jaké zkušenosti mají žáci druhého stupně s vybranými druhy rizikového chování na sociálních sítích.**

Dílčí cíle kvantitativního výzkumného šetření jsou stanoveny takto:

- **První dílčí cíl:** Existuje rozdíl stráveného času u počítače mezi pohlavím.
- **Druhý dílčí cíl:** Jaké zkušenosti mají děti na druhém stupni základních škol s vybranými druhy rizikového chování na internetu.
- **Třetí dílčí cíl:** Kdo seznamuje děti s riziky využívání mobilního telefonu.

S ohledem na stanovený výzkumný problém bylo formulováno 5 hypotéz, které znějí následovně:

- **Hypotéza č. 1:** Dívky vykazují kratší dobu strávenou u počítače během pracovního dne než chlapci.
- **Hypotéza č. 2:** Většina dětí ve věku 11 až 15 let má zkušenost s kyberšikanou.
- **Hypotéza č. 3:** Většina dětí ve věku 11 až 15 let vnímá sexting jako rizikový.
- **Hypotéza č. 4:** S neznámými lidmi na internetu komunikuje většina dětí ve věku 11 až 15 let.
- **Hypotéza č. 5:** S riziky využívání mobilního telefonu seznamuje děti nejčastěji rodič.

Objasnění stanovených hypotéz na základě výsledků výzkumných šetření

Stanovené hypotézy byly formulovány na základě tří výzkumných šetření. První výzkumné šetření, které sloužilo ke stanovení hypotézy č. 1, bylo realizováno na základě mezinárodního výzkumu uskutečněného v roce 2010 v rámci mezinárodního projektu „*Health Behaviour in School-aged Children: WHO Collaborative Cross-National study (HBSC)*.“ Výzkum se celkově zabývá zdravým životním stylem dětí a dospívajících (Kalman, 2011, online).

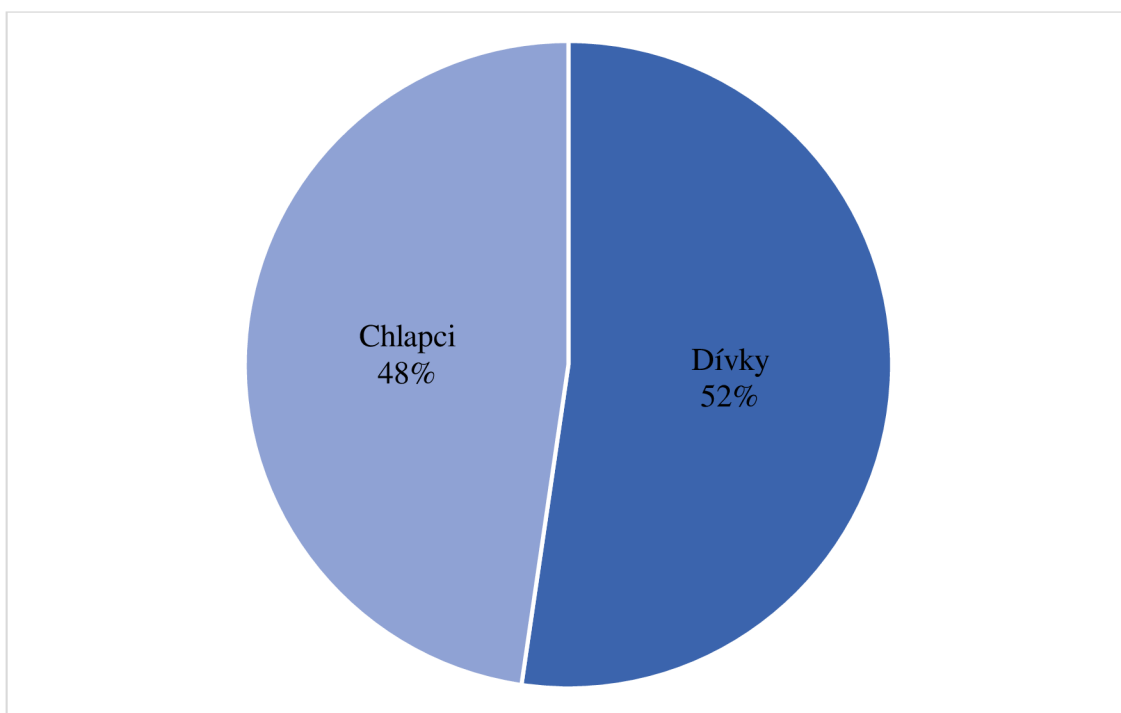
Druhé výzkumné šetření z roku 2012, na jehož základě byly formulovány hypotézy č. 2, 3 a 4 nese název *Nebezpečí internetové komunikace III*. Autory tohoto výzkumu jsou Kamil Kopecký, René Szotkowski a Veronika Krejčí. Tento výzkum je třetím celorepublikovým výzkumem realizovaným v rámci projektu E-Bezpečí a je zaměřen na výskyt rizikového chování spojeného s informačními a komunikačními technologiemi u českých dětí (Kopecký, Szotkowski, Krejčí, 2012, online).

Třetím výzkumným šetřením, na kterém byla stanovena hypotéza č. 5 je *Využívání mobilního telefonu dětmi 8–18 let*. Výzkum byl realizován v rámci projektu prevence nebezpečných komunikačních praktik spojených s elektronickou komunikací pro pedagogy a nepedagogy v roce 2009. Autory jsou Kamil Kopecký a Veronika Krejčí (Kopecký, Krejčí, 2009, online).

4.2 Výzkumný soubor

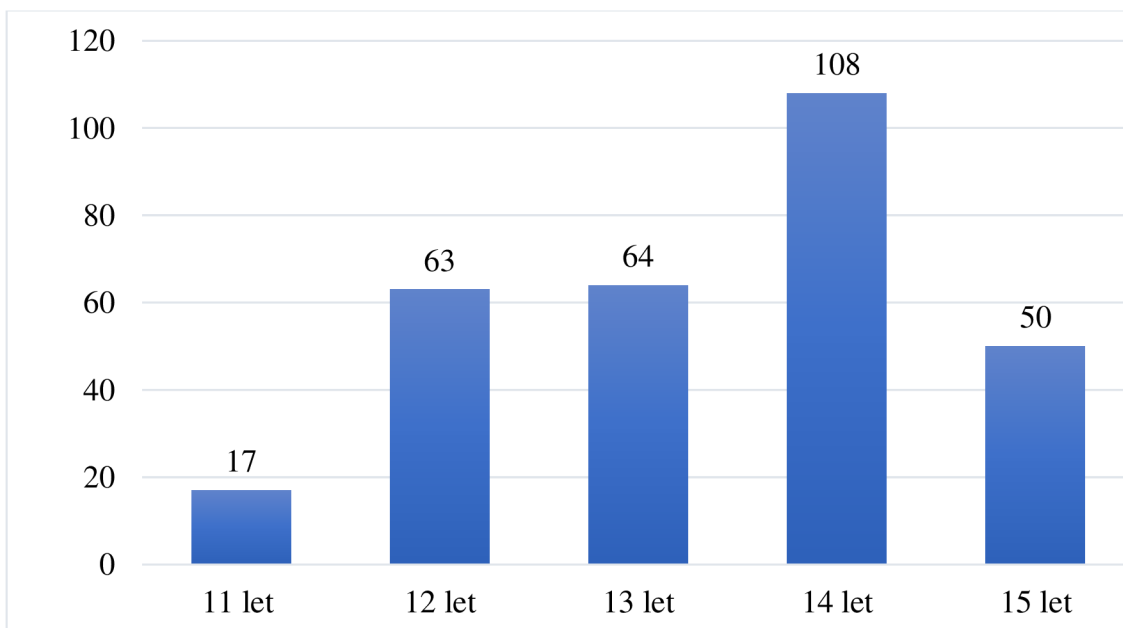
Výzkumný soubor zastupují žáci druhého stupně základních škol. Výzkumné šetření bylo provedeno zejména na třech základních školách v Pardubickém kraji. Na dvě základní školy byl dotazník předán v papírové podobě ředitelům škol, kteří prostřednictvím svých pedagogů dotazník rozdali dětem. S třetí základní školou byla spolupráce navázána prostřednictvím e-mailu, který obsahoval odkaz na online podobu dotazníku. Část respondentů byla získána formou sdílení dotazníku na sociálních sítích. Dotazníky byly anonymní, obsahovaly 17 otázek a byly zaměřeny na děti ve věku 11 až 15 let.

Kvantitativně orientovaného výzkumného šetření se zúčastnilo 302 respondentů. Z hlediska pohlaví ve výzkumném šetření převažují dívky. Dotazník vyplnilo celkem 158 dívek (52 %) a 144 chlapců (48 %), což znázorňuje **Graf 1**.

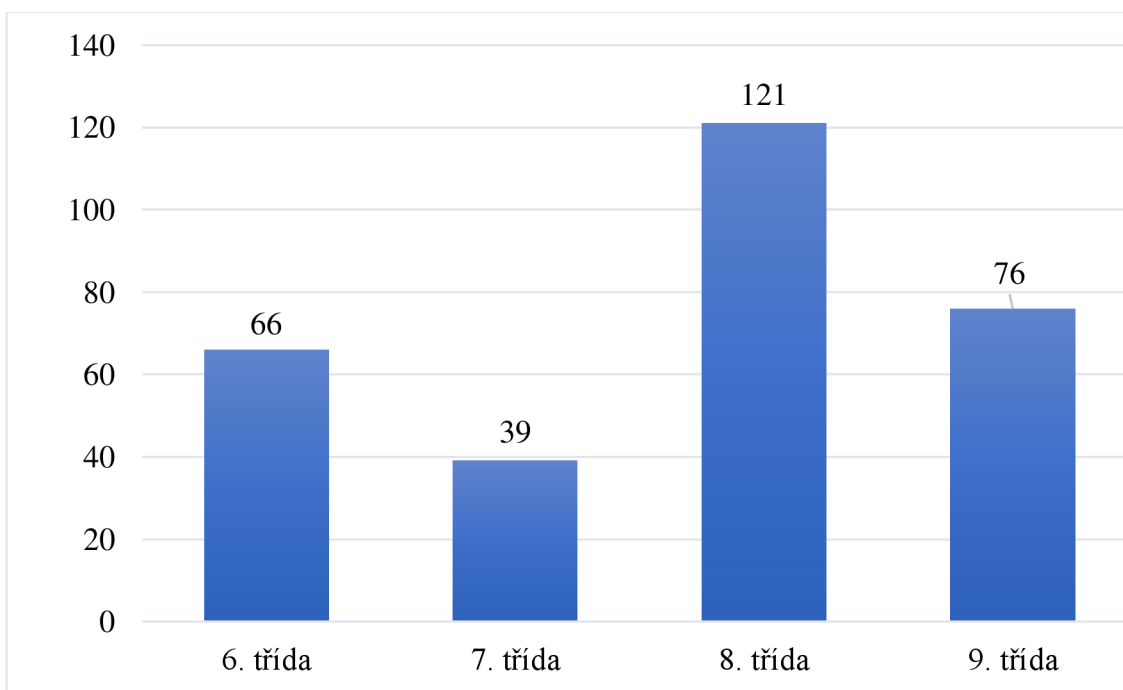
Graf 1 Věk respondentů (zdroj: vlastní tvorba)

Graf 2 ukazuje, že nejvíce respondentů bylo ve věku 14 let (108), druhou nejvíce početnou skupinou byli respondenti ve věku 13 let, kterých bylo 64, a 12 let, kterých odpovídalo 63. Poté 50 respondentů bylo ve věku 15 let a 17 dětí ve věku 11 let.

Graf 2 Věk respondentů (zdroj: vlastní tvorba)

S ohledem na převažující věkovou skupinu dominuje i počet respondentů, kteří navštěvují 8. třídu (121). Dále 76 respondentů navštěvuje 9. třídu, 66 navštěvuje 6. třídu a 39 respondentů 7. třídu. Veškeré tyto informace znázorňuje **Graf 3**.

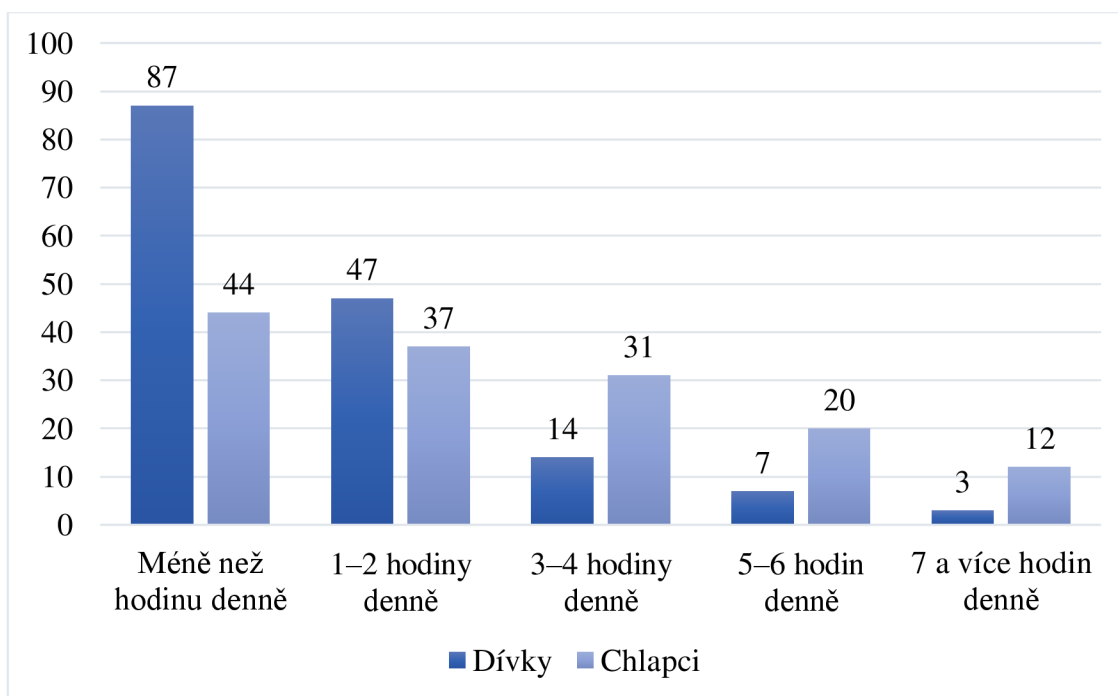

Graf 3 Ročníky respondentů (zdroj: vlastní tvorba)

4.3 Interpretace získaných dat

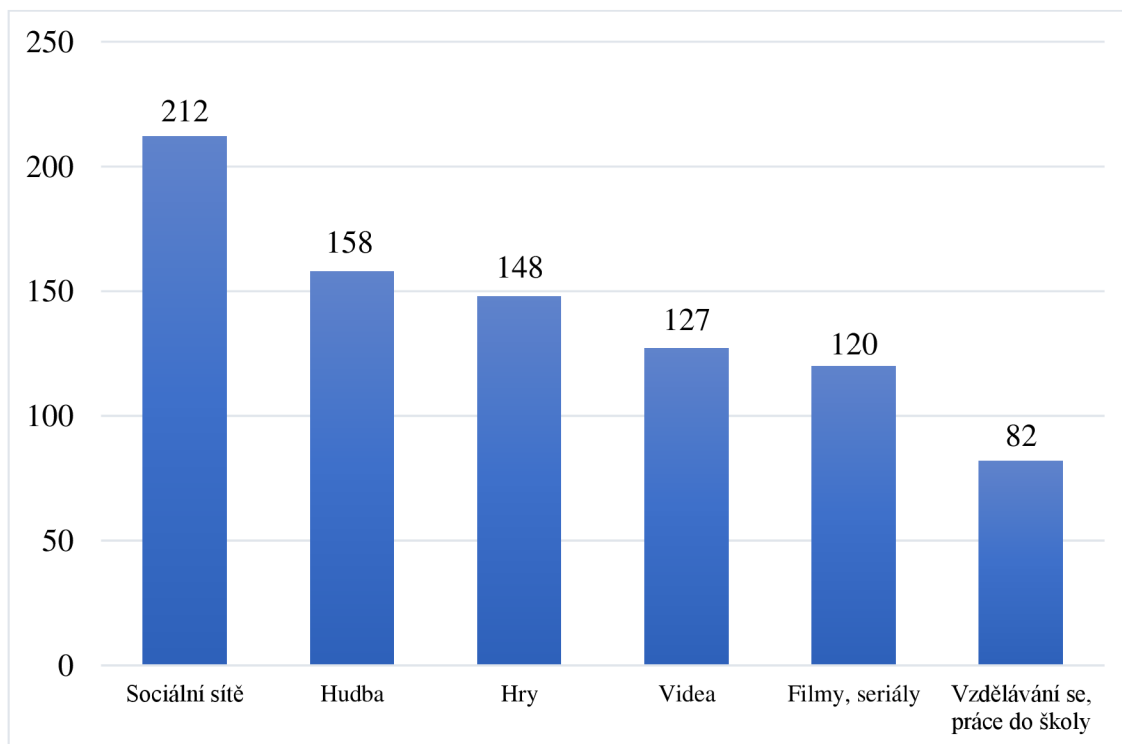
V této části bakalářské práce jsou interpretována data z kvantitativně orientovaného výzkumného šetření. Výsledky výzkumného šetření nebudou popisovány v pořadí, jak byly sestaveny za sebou v dotazníku, nýbrž dle stanovených hypotéz.

V teoretické části bakalářské práce je popsáno, že dnešní generace dětí se setkává s informačními a komunikačními technologiemi již od narození. Technologie je odtrhují od aktivit typických pro jejich věk, protože na nich tráví neskutečné množství času. Proto dotazníkové otázky 1 a 5 zjišťovaly, kolik času tráví respondenti na počítači během pracovního dne a jaký je rozdíl stráveného času na počítači během pracovního dne mezi pohlavím. Výsledné odpovědi ukazuje **Graf 4**. Z celkového počtu respondentů odpovídalo 158 dívek a 144 chlapců. U dívek dominuje skupina (87), která tráví čas u počítače méně než jednu hodinu denně. Poté 47 dívek uvedlo, že tráví u počítače 1 až 2 hodiny denně, 14 dívek 3 až 4 hodiny denně, 7 dívek 5 až 6 hodin denně a 3 dívky uvedly, že tráví čas u počítače 7 a více hodin denně. U chlapců tráví čas na počítači během pracovního dne méně než jednu hodinu denně pouze 44 z nich. Poté 37 chlapců uvedlo, že tráví 1 až 2 hodiny denně na počítači, 31 chlapců 3 až 4 hodiny denně, 20 chlapců 5 až 6 hodin denně a dalších 12 chlapců 7 a více hodin denně. U více hodin stráveného času na počítači během pracovního dne dominují chlapci.

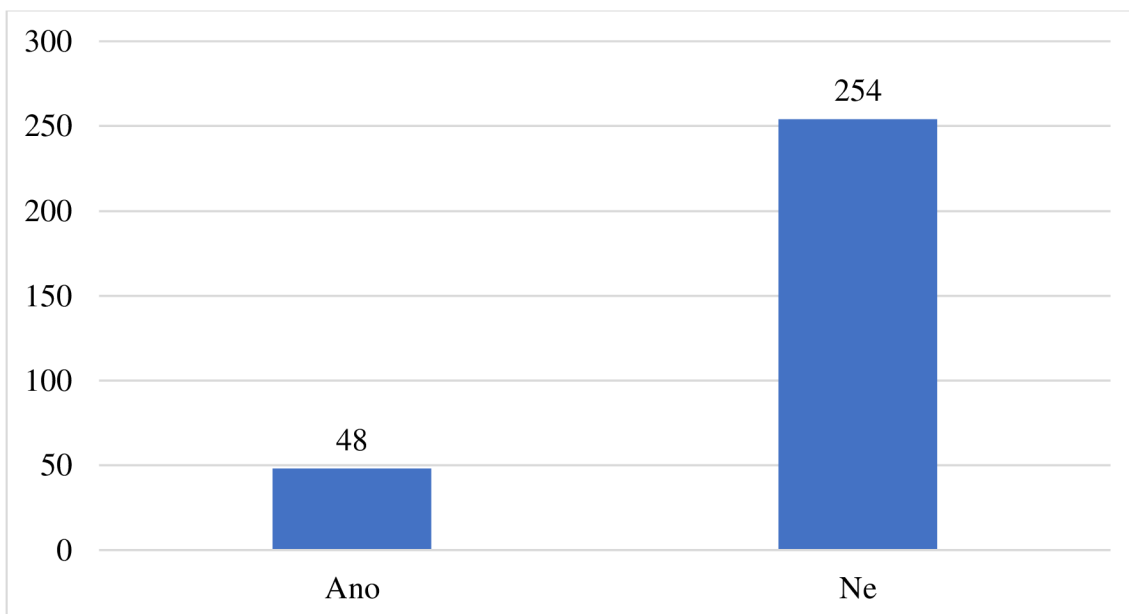
Graf 4 Rozdíl času stráveného na počítači mezi pohlavím (zdroj: vlastní tvorba)

Vzhledem k tomu, kolik času děti na elektronických zařízeních tráví se nabízí otázka, jaké aktivity tam nejčastěji vykonávají. Z dotazníkové otázky číslo 6 bylo možné dojít k výsledkům, které ukazuje **Graf 5**. Na otázku odpovídalo 302 respondentů a na výběr měli více možností. Nejvíce respondenti využívají elektronická zařízení na sociální síť, to uvedlo 202 dětí. Následně 158 dětí využívá technologie k poslechu hudby, 148 dětí k hraní her, 127 dětí kouká na videa, 120 dětí kouká na filmy či seriály a 82 dětí zvolilo možnost vzdělávání se či vytváření práce do školy.

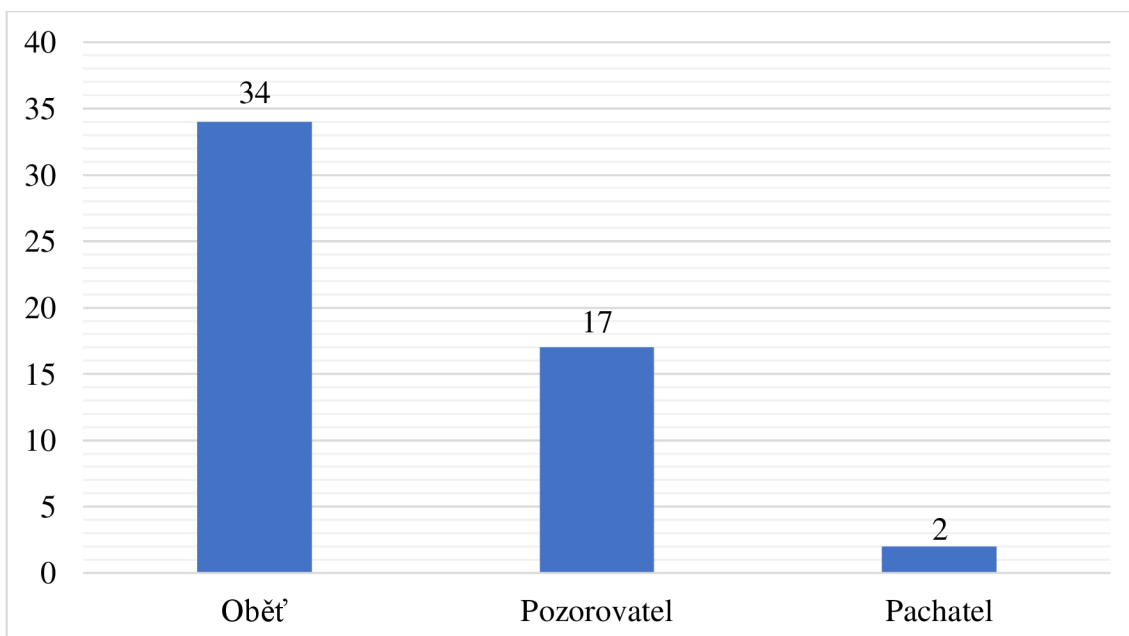
Graf 5 Aktivity vykonávané dětmi na elektronických zařízeních (zdroj: vlastní tvorba)

V teoretické části závěrečné práce je zmíněn výzkum, který říká, že polovina českých dětí se v tomto věku setkala s některou formou kyberšikanou. Proto dotazníková otázka číslo 7 zjišťovala, zda se dotazovaní respondenti s kyberšikanou setkali, tyto údaje zobrazuje **Graf 6**. Z celkového počtu 302 respondentů 254 z nich uvedlo, že se s kyberšikanou nikdy nesešlo. Zatímco 48 dětí uvedlo, že se nějakým způsobem setkala s kyberšikanou.

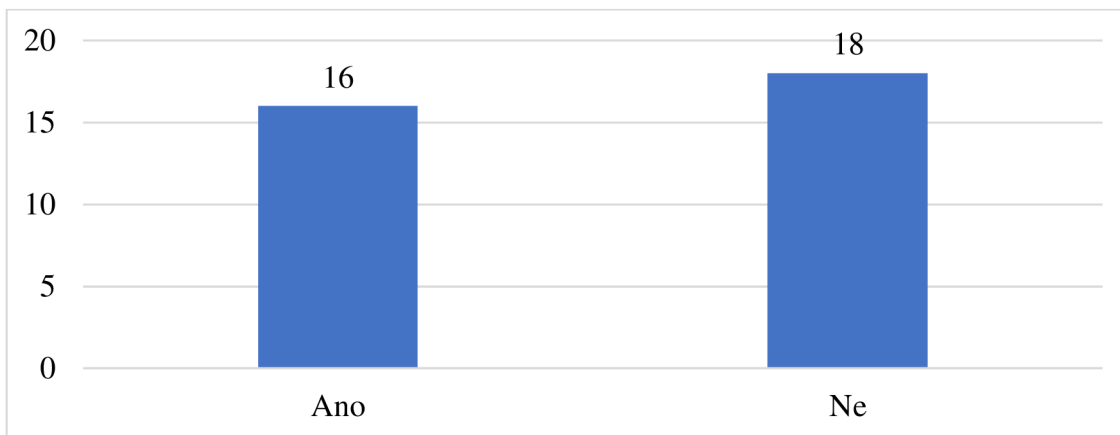
Graf 6 Zkušenost respondentů s kyberšikanou (zdroj: vlastní tvorba)

Na dotazníkovou otázku 7 navazovaly otázky 8, 9 a 10, které přibližovaly zkušenosti dětí s kyberšikanou, které se s ní setkaly. Dotazníková otázka 8, jejíž výsledky zobrazuje **Graf 7**, se vztahovala na to, v jaké pozici se respondenti (48) s kyberšikanou setkali. Měli možnost vybírat více odpovědí, protože se mohli s kyberšikanou setkat několikrát a z různých pohledů. Obětí kyberšikany se stalo 34 z nich, 17 respondentů kyberšikaně přihlíželo a 2 respondenti stáli v pozici pachatele.

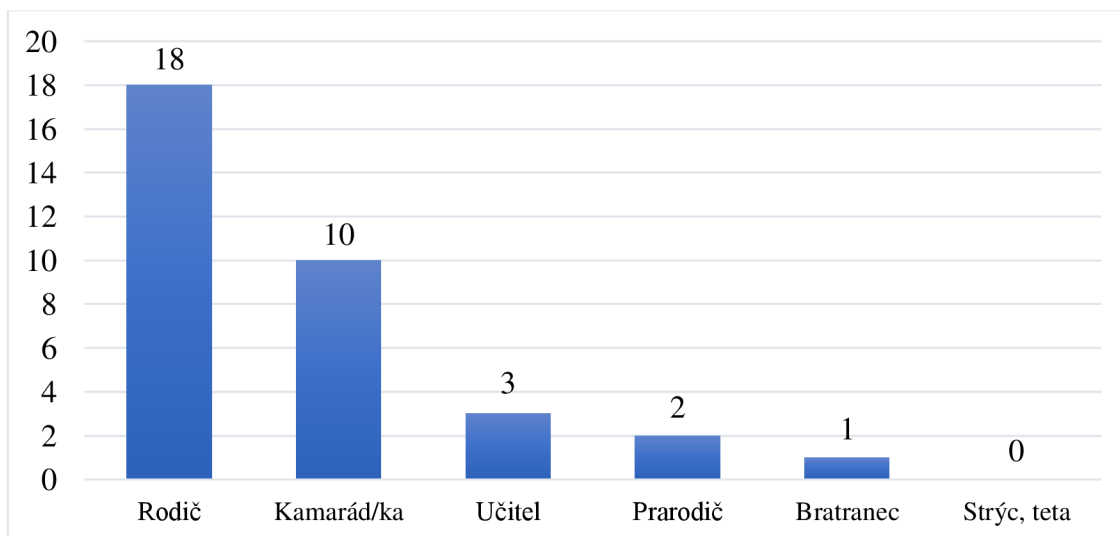
Graf 7 Pozice respondentů v rámci kyberšikany (zdroj: vlastní tvorba)

Dotazníková otázka 9 zjišťovala, zda oběti kyberšikany vyhledali pomoc. V kapitole o kyberšikaně v teoretické části práce je zmíněno, že kyberšikana může skončit až sebevraždou, proto je důležité, aby se oběť dokázala někomu svěřit a vyhledala pomoc. Odpovědi respondentů ukazuje **Graf 8** a jsou velmi vyrovnané. Z celkového počtu 34 obětí vyhledalo pomoc 16 z nich. O trochu větší je část respondentů, kteří pomoc nevyhledali (18).

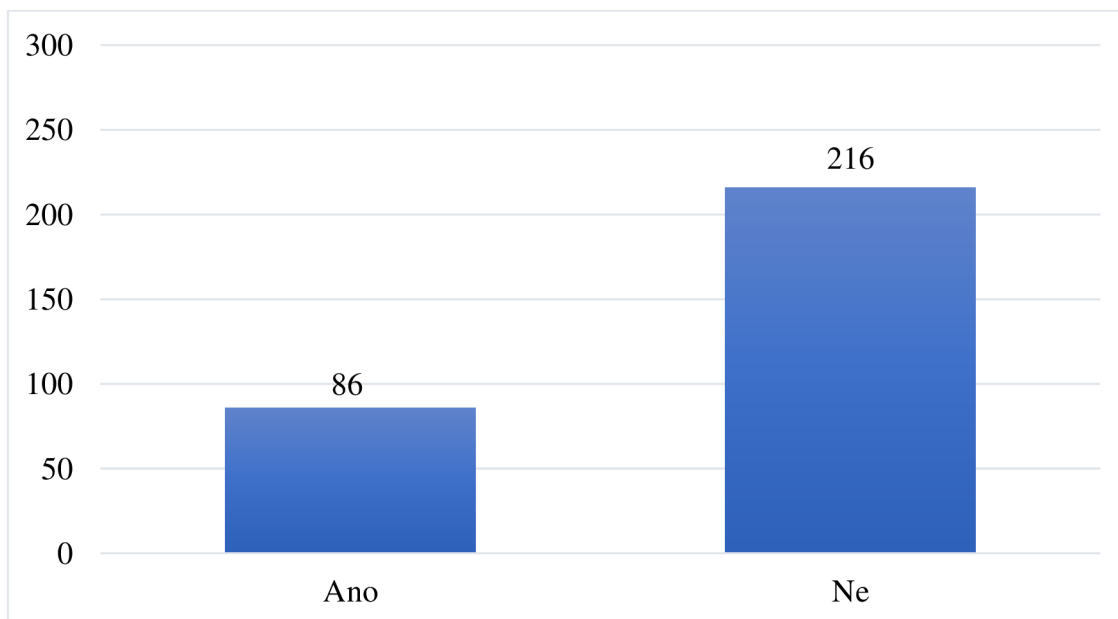
Graf 8 Vyhledání pomoci v pozici oběti kyberšikany (zdroj: vlastní tvorba)

Graf 9 ukazuje výsledky dotazníkové otázky číslo 10, která zjišťovala koho respondenti, jako oběti kyberšikany, požádali o pomoc. Odpovídalo 16 z nich a protože mohli požádat více lidí o pomoc, tak měli možnost vybírat i více odpovědí. Nejčastěji se děti svěřily s kyberšikanou svým rodičům (18). Poté se 10 z nich svěřilo svému kamarádovi či kamarádce, menší část učitel (3), prarodiči se svěřili 2 respondenti a jeden bratranec. V dotazníku měli možnost výběru strýce či tety, tu ale nevyužil žádný respondent.

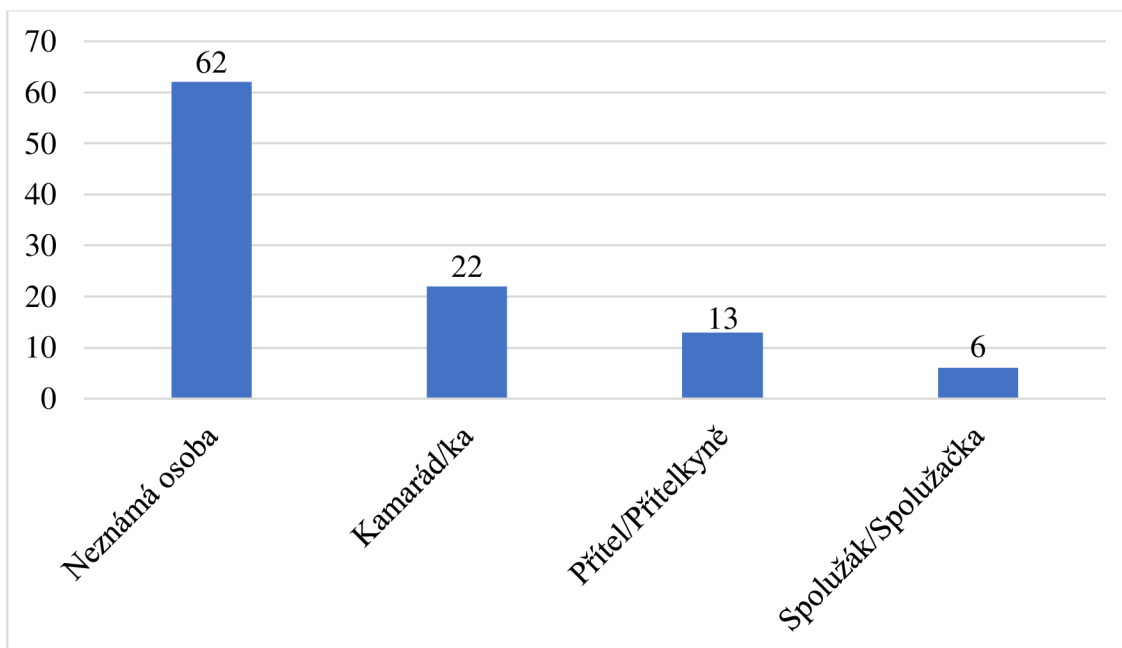
Graf 9 U koho respondenti, jako oběti kyberšikany, vyhledali pomoc (zdroj: tvorba vlastní)

Následující **Graf 10** znázorňuje odpovědi respondentů na otázku z dotazníku číslo 11. Otázka se vztahovala k tomu, zda respondenti někdy ve svém dosavadním životě přijímali anebo odesílali zprávy, fotografie či videa se sexuálním obsahem. V teoretické části je totiž zmíněno, že každodenní využívání elektronických médií navádí děti vyjadřovat svoji sexualitu právě prostřednictvím internetu. Z počtu 302 respondentů 86 potvrdilo, že někdy v životě provozovalo sexting. Poměrně větší část (216) však uvedla, že neodesílala ani nepřijímala zprávy, fotografie či videa se sexuálním obsahem.

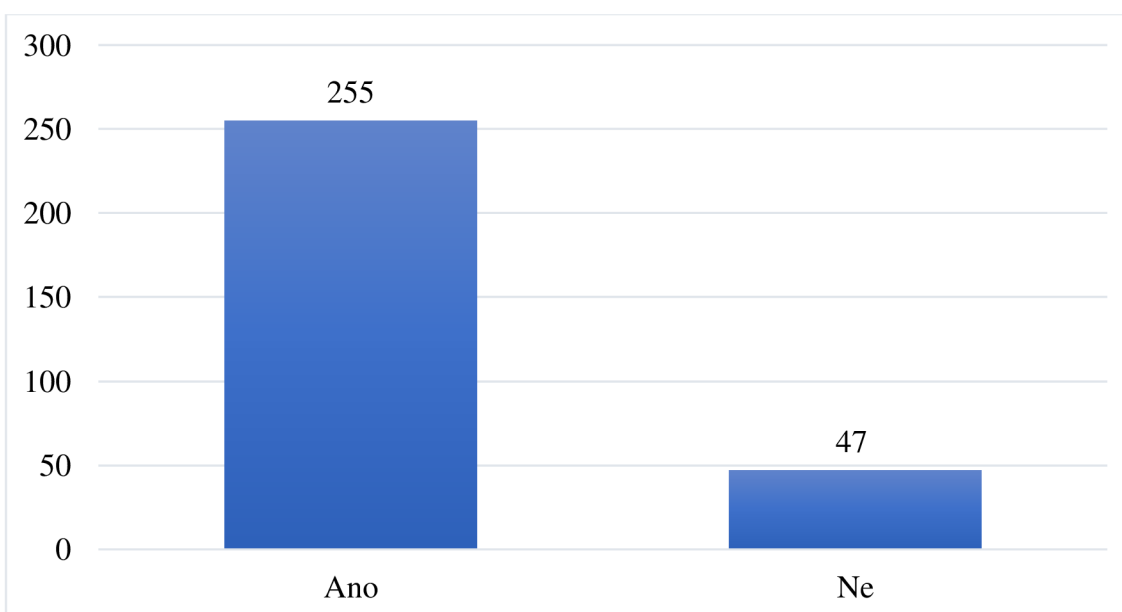
Graf 10 Realizace sextingu (zdroj: vlastní tvorba)

Přestože většina dětí uvedla, že sexting nerealizuje, skupina dětí, která jej zažila, není malá. Proto na ni navazuje dotazníková otázka číslo 12, která měla za cíl zjistit s kým respondenti sexting provozují. Na otázku odpovídalo 86 respondentů a vzhledem k povaze otázky měli možnost uvést více odpovědí. Výsledky znázorňuje **Graf 11**, který ukazuje, že naprostá většina respondentů (62), kteří sexting provozují, nejvíce komunikují tímto způsobem právě s neznámou osobou. Poté až následuje sexting provozovaný s někým, koho dotyčná osoba opravdu zná, a to s kamarádem či kamarádkou ve 22 případech, s přítelem nebo přítelkyní ve 13 případech a v 6 případech se spolužákem či spolužačkou.

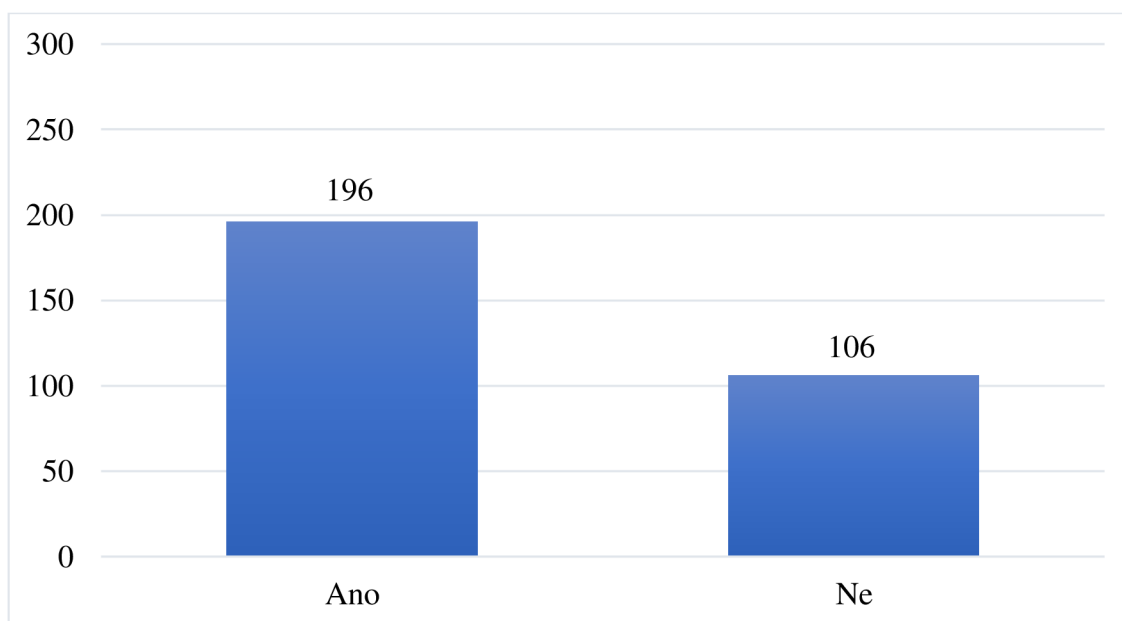
Graf 11 Osoby, se kterými respondenti provozují sexting (zdroj: tvorba vlastní)

Zásadní otázkou bylo zda respondenti považují sexting za rizikový. Kapitola závěrečné práce věnující se sextingu popisuje rizika, která s sebou toto chování přináší a je důležité, aby si děti tyto rizika uvědomovaly. K tomu se vztahovala otázka v dotazníku číslo 13. Výsledky zobrazuje **Graf 12** a ukazuje, že naprostá většina (255) respondentů z celkového počtu 302 považuje sexting za rizikový. Menší počet respondentů (47) uvedl, že nepovažuje odesílání nebo přijímání zpráv, fotografií či videí se sexuálním obsahem za rizikový.

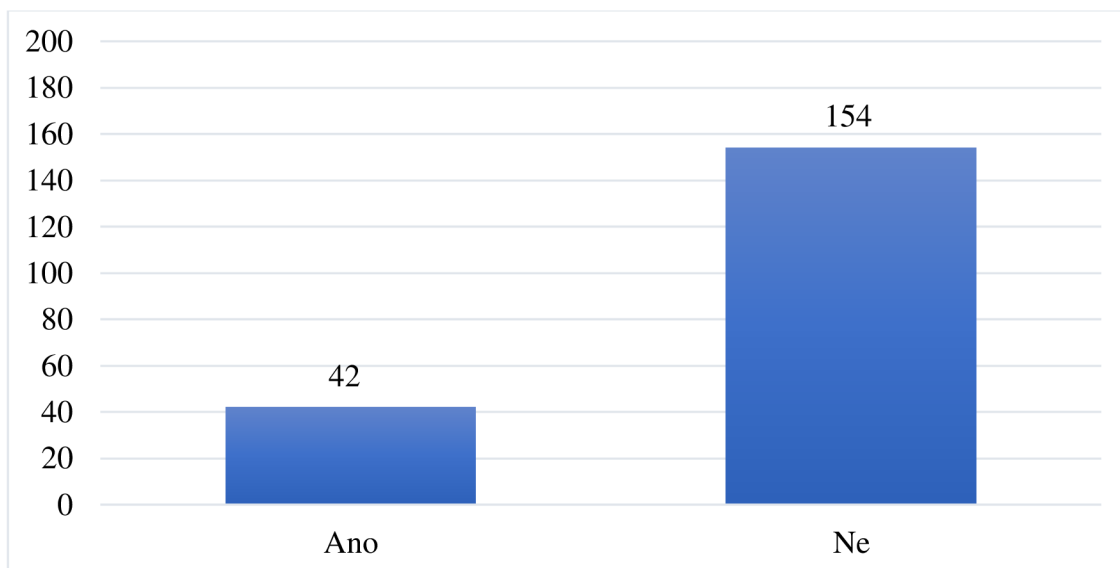
Graf 12 Vnímání rizika sextingu (zdroj: vlastní tvorba)

Následující **Graf 13** ukazuje odpovědi z dotazníkové otázky 14, která se respondentů ptala, zda na internetu komunikují s neznámými lidmi. Na internetu mohou vystupovat dospělí lidé, kteří pod falešnou identitou komunikují s dětmi. Tomuto tématu se věnovala kapitola Kybergrooming v teoretické části bakalářské práce. V kapitole je uvedeno, že tito lidé pak získávají důvěru dětí a mohou z nich vylákat citlivý materiál, vydírat je či je přimět k osobní schůzce, kde může dojít až k sexuálnímu zneužití. Nadpoloviční většina (196) z celkového počtu 302 respondentů uvedla, že na internetu někdy komunikovala s neznámými lidmi. Menší část, tedy 106 respondentů uvedla, že nekomunikovala na internetu s někým koho nezná v reálném životě.

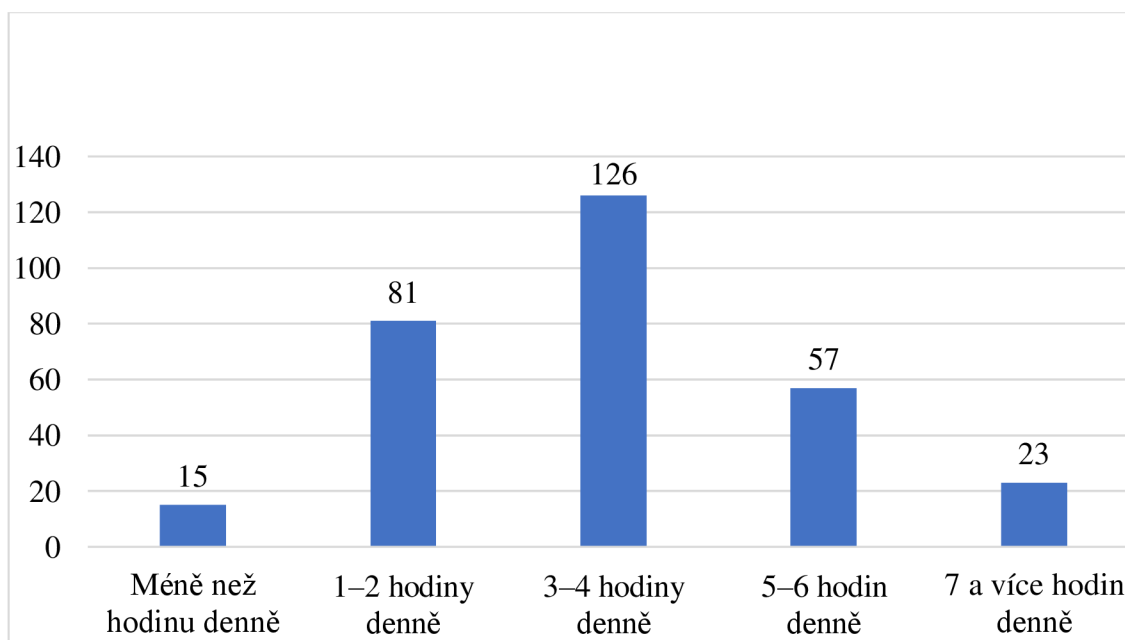
Graf 13 Komunikace s neznámou osobou na internetu (zdroj: vlastní tvorba)

Vzhledem k tomu, že nebezpečí kybergroomingu tkví zejména v hrozbě osobní schůzky s kybergroomerem, následovala dotazníková otázka číslo 15. Ta se respondentů ptala na to, zda když komunikovali na internetu s neznámou osobou, tak jestli byli ochotni se skutečně sejít. Výsledné odpovědi znázorňuje **Graf 14**. Z počtu respondentů, kteří komunikovali s neznámou osobou na internetu (196), došlo na osobní schůzku 42 z nich. Větší část (154) uvedla, že sice komunikovala s neznámou osobou ve virtuálním prostředí, ale že k osobní schůzce nikdy nedošlo.

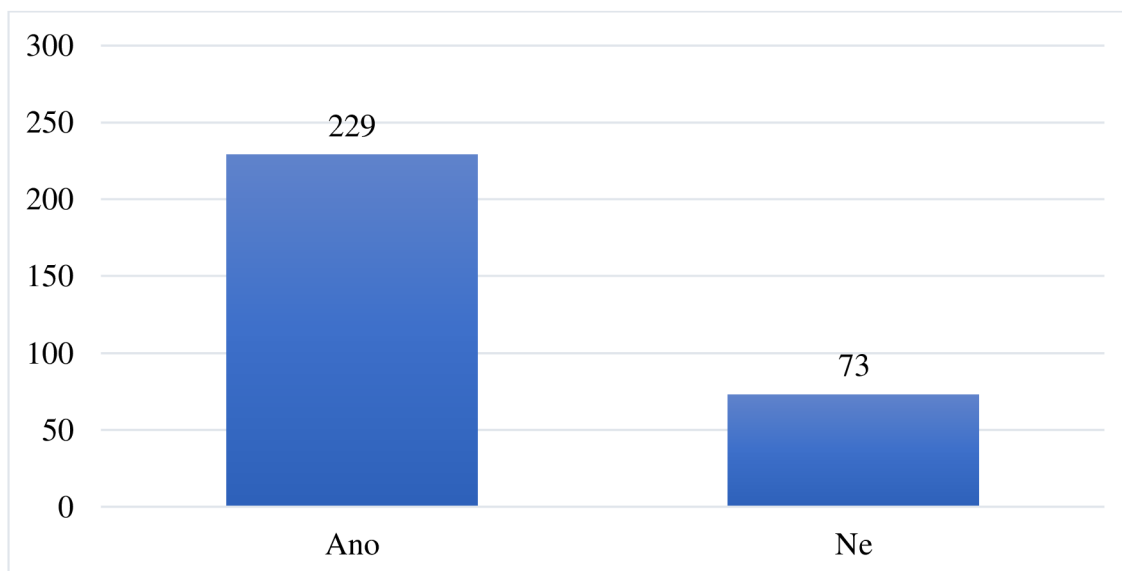
Graf 14 Osobní setkání s neznámou osobou z internetu (zdroj: vlastní tvorba)

Následující **Graf 15** znázorňuje čas, který respondenti tráví na mobilním telefonu. Výsledky zjišťovala dotazníková otázka číslo 4. Z celkového počtu respondentů (302) tráví na mobilním telefonu méně než hodinu denně pouze 15 z nich. Druhou nejobsáhlejší skupinou je 81 respondentů, kteří tráví na mobilním telefonu 1 až 2 hodiny denně. Celkem 126 respondentů uvedlo, že na mobilním telefonu tráví 3 až 4 hodiny denně a jedná se o nejpočetnější skupinu, dalších 57 respondentů tráví 5 až 6 hodin denně a 23 respondentů dokonce 7 a více hodin denně.

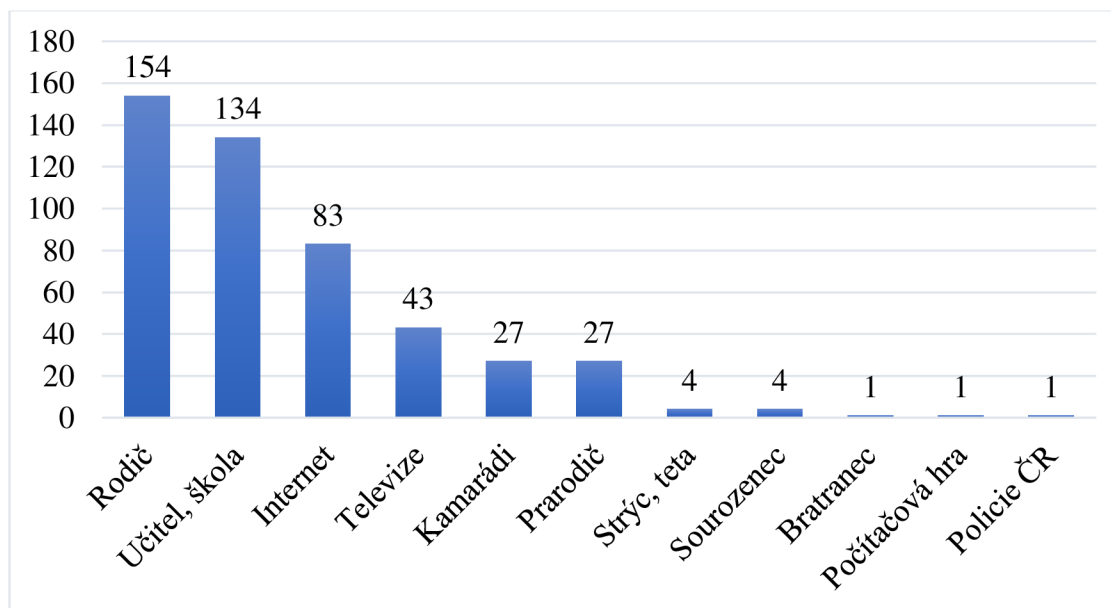
Graf 15 Počet hodin strávených dětmi na mobilním telefonu (zdroj: vlastní tvorba)

S ohledem na to, jak velké množství času dětem denně zabere mobilní telefon navazuje na předchozí **Graf 15** dotazníková otázka číslo 16, která zjišťovala, zda děti byly poučeny o rizicích, která s sebou přináší využívání mobilního telefonu. Následující **Graf 16** zobrazuje odpovědi respondentů. Z celkového počtu respondentů (302) byla poměrná část dětí (229) seznámena s riziky využívání mobilního telefonu. Respondentů, kterých uvedlo, že s riziky využívání mobilního telefonu nebylo nikdy seznámeno, je 73.

Graf 16 Seznámení s riziky využívání mobilního telefonu (zdroj: vlastní tvorba)

Na dotazníkovou otázku 16 navazuje dotazníková otázka 17, která zjišťovala prostřednictvím koho byly děti seznámeny s riziky, které s sebou přináší využívání mobilního telefonu. V teoretické části bakalářské práce je popsáno, že zásadní roli v prevenci, která varuje před riziky využívání internetu, mají rodiče. **Graf 17** znázorňuje jednotlivé odpovědi, které respondenti (229) zvolili nebo uvedli. Měli možnost vybírat z více odpovědí, jelikož je s těmito riziky mohlo seznámit více osob. Nejvíce respondentů (154) zvolilo rodiče jako osobu, která je s riziky mobilního telefonu seznámila. Další dominující skupinou je škola či učitel, tuto odpověď zvolilo 134 respondentů. Poté 83 dětí uvedlo, že se seznámilo s těmito riziky prostřednictvím internetu, 43 dětí prostřednictvím televize, prostřednictvím kamarádů zvolilo odpověď 27 dětí a prostřednictvím prarodičů taktéž 27 dětí. Poté se zde po menších počtech objevovaly odpovědi strýc či teta (4), sourozenec (4), bratranec (1), počítačová hra (1) a Policie České republiky (1).

Graf 17 Osoby, které seznámily respondenty s riziky využívání mobilního telefonu
(zdroj: vlastní tvorba)

4.4 Vyhodnocení výsledků

Poslední část bakalářské práce je zaměřena na vyhodnocení výsledků kvantitativně orientovaného výzkumného šetření. V rámci výzkumného šetření byly stanoveny hypotézy, které jsou v této kapitole potvrzeny či vyvráceny.

Hypotéza č. 1: Dívky vykazují kratší dobu strávenou u počítače během pracovního dne než chlapci. Na otázky vztahující se k této hypotéze odpovídalo 302 respondentů, z toho 158 dívek a 144 chlapců. U dívek dominovala skupina (87), která tráví čas na počítači během pracovních dnů méně než hodinu denně. Další početná skupina 47 dívek tráví čas u počítače 1 až 2 hodiny denně, 14 dívek 3 až 4 hodiny denně, 7 dívek 5 až 6 hodin denně a pouze 3 dívky uvedly, že tráví 7 a více hodin denně na počítači během pracovního dne. U chlapců výsledné odpovědi ukázaly, že pouze 44 z nich tráví méně než jednu hodinu denně na počítači během pracovního dne. Dále 37 chlapců uvedlo, že tráví čas na počítači během pracovního dne 1 až 2 hodiny denně, 31 chlapců 3 až 4 hodiny denně, 20 chlapců 5 až 6 hodin denně a dalších 12 chlapců 7 a více hodin denně. Na základě získaných odpovědí se opravdu ukázalo, že dívky dominují ve skupinách méně stráveného času na počítači v pracovní den, zatímco chlapci převažují ve skupinách více stráveného času na počítači během pracovního dne. Hypotéza 1 se tedy **potvrdila**.

Hypotéza č. 2: Většina dětí ve věku 11 až 15 let má zkušenost s kyberšikanou. Na potvrzení, či vyvrácení této hypotézy se vztahovala otázka, která se respondentů ptala,

zda se někdy ve svém životě setkali s kyberšikanou. Na otázku odpovídalo 302 respondentů a 254 z nich uvedlo, že se s kyberšikanou nikdy nesešlo. Poměrně menší část respondentů (48) se s kyberšikanou setkala. Tudiž z výsledků výzkumného šetření dotázaných respondentů se ukázalo, že velká část z nich se s kyberšikanou nikdy nesešla. Proto se hypotéza 2 **nepotvrdila**.

Hypotéza č. 3: Většina dětí ve věku 11 až 15 let vnímá sexting jako rizikový. Hypotéza zjišťovala, jestli si děti v tomto věku uvědomují rizika, která s sebou přináší odesílání nebo přijímání zpráv, fotografií či videí se sexuálním obsahem. Z dotázaných 302 respondentů si poměrně velká část z nich (255) tyto rizika uvědomuje. Menší část respondentů (47) sexting za rizikový nepovažuje. Hypotéza 3 se tedy **potvrdila**.

Hypotéza č. 4: S neznámými lidmi na internetu komunikuje většina dětí ve věku 11 až 15 let. Na otázku vztahující se k potvrzení, či vyvrácení této hypotézy odpovídalo 302 respondentů. Z tohoto počtu 196 respondentů uvedlo, že opravdu někdy komunikovalo s neznámou osobou na internetu. Menší část respondentů (106) uvedla, že na internetu nikdy s neznámou osobou nekomunikovala. Na základě odpovědí získaných od respondentů se ukázalo, že většina z nich opravdu s neznámou osobou na internetu někdy komunikovala, proto se hypotéza 4 **potvrdila**.

Hypotéza č. 5: S riziky využívání mobilního telefonu seznamuje děti nejčastěji rodič. V rámci výzkumného šetření byli respondenti dotazováni, zda byli s riziky, která s sebou přináší využívání mobilního telefonu, seznámeni. Z celkového počtu 302 respondentů bylo s riziky seznámeno 229 dětí. Zbýlých 73 dětí uvedlo, že s riziky využívání mobilního telefonu nikdy seznámeno nebylo. Tato většina (229) poté odpovídala, kdo je s těmito riziky seznamoval. Nejvíce děti uváděly rodiče (154), poté učitele či školu (134), internet (83), televizi (43), kamarády (27), prarodiče (27), strýce či tetu (4), sourozence (4), bratrance (1), počítačovou hru (1) a Policii České republiky (1). Respondenti mohli vybírat více odpovědí, protože je s riziky mohlo seznámit více osob. Nejčastěji však zvolili rodiče a hypotéza 5 se tedy **potvrdila**.

Většina hypotéz se v rámci kvantitativně orientovaného výzkumného šetření potvrdila. Mezi potvrzené hypotézy patří hypotéza 1, hypotéza 3, hypotéza 4 a hypotéza 5. Nepotvrzenou hypotézou je pouze hypotéza 2.

Dotazník byl vyplněn 302 respondenty, tudíž nelze brát výsledky jako tvrzení, která by se mohla uplatnit ve společnosti. Avšak výsledky mohou posloužit jako zpětná vazba pro základní školy, které se výzkumného šetření zúčastnily.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala rizikovým chováním na sociálních sítích u žáků druhého stupně základní školy. **Hlavním cílem bakalářské práce bylo poskytnout náhled na rizikové chování na sociálních sítích u dětí a zjistit, jaké zkušenosti mají žáci druhého stupně s vybranými druhy rizikového chování na sociálních sítích.**

První kapitola bakalářské práce popisovala faktory, které ovlivňují výskyt rizikového chování u dětí. Mezi těmito faktory bylo popsáno rodinné prostředí, které zásadně ovlivňuje osobnost dítěte a jeho sklony k rizikovému chování. Mezi další faktory podílející se na vzniku rizikového chování u dětí patří prostředí sousedství, vrstevníků a školy. Poslední část kapitoly se zaměřovala na životní styl dětí v souvislosti s vlivem informačních a komunikačních technologií, se kterými dnešní děti vyrůstají na rozdíl od předchozích generací.

Druhá část závěrečné práce byla okrajově zaměřena na rizikové chování v reálném životě. Detailněji se práce zabývala právě rizikovým chováním, které se vyskytuje v souvislosti s využíváním sociálních sítí. Vzhledem ke zvolené cílové skupině bakalářské práce byla kapitola zaměřena na formy rizikového chování jako kyberšikana, sexting a kybergrooming. Jedná se o formy rizikového chování, které jsou charakteristické pro školní prostředí.

Poslední kapitola teoretické části práce se zabývala prevencí rizikového chování. V kapitole byla popsána role MŠMT a základních škol v rámci prevence rizikového chování realizované přímo ve školním prostředí. V závěru této kapitoly byly popsány jednotlivé projekty, které se zaměřují na prevenci rizikového chování na internetu.

Čtvrtá kapitola bakalářské práce byla věnována výzkumnému šetření zaměřenému na problematiku rizikového chování na internetu u dětí, které navštěvují druhý stupeň základní školy. Výzkumné šetření bylo realizováno prostřednictvím dotazníkového šetření na 3 základních školách v Pardubickém kraji. Dotazník vyplnilo 302 respondentů ve věku od 11 do 15 let. Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaké mají děti zkušenosti s vybranými druhy rizikového chování na sociálních sítích. Za účelem specifikování výsledků výzkumného šetření bylo stanoveno 5 hypotéz. Dle získaných výsledků byly 4 hypotézy potvrzeny a 1 hypotéza vyvrácena. Velmi pozitivně lze vnímat skutečnost, že 254 respondentů se konkrétně s kyberšikanou nikdy nesešlo. Zatímco negativně lze vnímat to, že 196 respondentů bylo ochotných komunikovat s neznámou osobou na internetu.

Malý rozsah bakalářské práce sice neumožňuje nahlédnout do problematiky v rámci celé společnosti, ale alespoň může poskytnout zpětnou vazbu školám, které se výzkumného šetření zúčastnily.

Informační a komunikační technologie jsou součástí naší generace a jejich využívání je již v dnešním světě určitou nutností, protože společnost ve 21. století prochází obrovskou digitalizací. Je však nutné brát zřetel na nejzranitelnější skupinu naší společnosti, kterou jsou právě děti.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

BECK, Ulrich. *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*. Překlad Otakar Vochoč. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2018, 431 s. ISBN 978-80-7419-267-8.

BĚLÍK, Václav a HOFERKOVÁ, Stanislava. *Prevence rizikového chování žáků z pohledu pedagogů*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2018, 142 s. ISBN 978-80-7435-726-8.

BLINKA, Lukáš. Nadměrné užívání internetu a závislost na internetu. In: ŠEVČÍKOVÁ, Anna a kolektiv. *Děti dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada Publishing, 2014, 184 s. ISBN 978-80-247-5010-1.

CIKLOVÁ, Kateřina. *Rizikové chování ve škole s vazbou na legislativní úpravu: rádce školního metodika prevence*. 2. vyd. Ostrava: EconomPress, 2016, 207 s. ISBN 978-80-905065-9-6.

ČECH, Ondřej a ZVONÍČKOVÁ, Nicole. *Nebezpečí kyberšikany: internet jako zbraň?* České Budějovice: THEIA – krizové centrum o.p.s, 2017, 131 s. ISBN 978-80-904854-4-0.

GALBAVÝ, Ľubovít. Vplyv rodiny na páchanie trestnej činnosti rizikovou mládežou. In: TRUHLÁŘOVÁ, Zuzana a SMUTEK, Martin. *Riziková mládež v současné společnosti*. Gaudeamus: Univerzita Hradec Králové, 2006, s. 94–102. ISBN 80-7041-044-2.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Překlad Vladimír Jůva a Vendula Hlavatá. 2., rozš. čes. vyd. Brno: Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

HALFAROVÁ, Hana. Sexuálně zneužití děti. In: DUNOVSKÝ, Jiří, DYTRYCH, Zdeněk a MATĚJČEK, Zdeněk. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995, 245 s. ISBN 80-7169-192-5.

HOLLÁ, Kateřina. Vybrané aspekty elektronického šikanovania a prevencie. In: PETLÁK, Erich. *Kapitoly zo súčasnej edukácie*. Nitra: IRIS, 2011, 169 s. ISBN 978-80-89256-62-4.

KACHRŇÁK, Radek. Psychické dopady kyberšikany. In: KOHOUT, Roman a KACHRŇÁK, Radek. *Bezpečnost v on-line prostředí*. Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary z. s., 2016, s. 56–61. ISBN 978-80-260-9543-9.

KOHOUT, Roman. Kyberšikana. In: KOHOUT, Roman a KACHRŇÁK, Radek. *Bezpečnost v on-line prostředí*. Karlovy Vary: Biblio Karlovy Vary z. s., 2016, s. 46–50. ISBN 978-80-260-9543-9.

KOPECKÝ, Kamil et al. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, 169 s. ISBN 978-80-244-4861-9.

KOPECKÝ, Kamil, SZOTKOWSKI, René a DOBEŠOVÁ, Pavla. *Riziková komunikace a seznamování českých dětí v kyberprostoru*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2021. 111 s. ISBN 978-80-244-5914-1.

KOPECKÝ, Kamil. *Moderní trendy v e-komunikaci*. Olomouc: Hanex, 2007, 98 s. ISBN 978-80-85783-78-0.

KRAUS, Blahoslav. UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ. PEDAGOGICKÁ FAKULTA. *Společnost, rodina a sociální deviace*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, 157 s. ISBN 978-80-7435-411-3.

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2. aktual. a rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, 2015, 190 s. ISBN 978-80-247-5309-6.

MATOUŠEK, Oldřich a KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998, 335 s. ISBN 80-7178-226-2.

PROCHÁZKA, Miroslav. *Metodik prevence a jeho role na základní škole*. Praha: Pasparta, 2019, 123 s. ISBN 978-80-88290-28-5.

SPITZER, Manfred. *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. Brno: Host, 2014, 341 s. ISBN 978-80-7294-872-7.

SULLEROTOVÁ, Evelyne. *Krise rodiny*. Praha: Karolinum, 1998. 61 s. ISBN 80-7184-647-3.

SZOTKOWSKI, René et al. *Sexting u českých dětí*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020, 264 s. ISBN 978-80-244-5793-2.

ŠIŠLÁKOVÁ, Monika. Využití resilience v sociální práci s rizikovou mládeží. In: TRUHLÁŘOVÁ, Zuzana a SMUTEK, Martin. *Riziková mládež v současné společnosti*. Gaudeamus: Univerzita Hradec Králové, 2006, s. 43–51. ISBN 80-7041-044-2.

ŠMAHEL, David. Děti na internetu. In: ŠEVČÍKOVÁ, Anna et al. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada Publishing, 2014, 184 s. ISBN 978-80-247-5010-1.

VANÍČKOVÁ, Eva, CHUDOMELOVÁ, Lenka, POHOŘELÁ, Jindra a BRANDEJSOVÁ, Jana. *Metodika prevence násilí, online násilí a šikany ve školách*. Praha: Fakultní nemocnice v Motole, 2016, 43 s. ISBN 978-80-87347-30-0.

VANŽUROVÁ, Lenka. Příčiny rizikového chování mladé generace. In: TRUHLÁŘOVÁ, Zuzana a SMUTEK, Martin. *Riziková mládež v současné společnosti*. Gaudeamus: Univerzita Hradec Králové, 2006, s. 82–86. ISBN 80-7041-044-2.

VAŠUTOVÁ, Maria a KITLIŇSKÁ, Jana. Tradiční šikana jako projev agrese a agresivity. In: VAŠUTOVÁ, Maria. *Proměny šikany ve světě nových médií*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010, 225 s. ISBN 978-80-7368-858-5.

Elektronické zdroje

Avast. *Bud' safe online* [online]. 2023 [cit. 2023-02-26]. Dostupné z: <https://www.avast.com/cz/besafeonline/pro-media>.

BEDROŠOVÁ, Marie, HLAVOVÁ, Renata, MACHÁČKOVÁ, Hana, DĚDKOVÁ, Lenka a ŠMAHEL, David. Czech children on the internet: Report from a survey at primary and secondary schools. *Project EU Kids Online IV – the Czech Republic* [online]. Brno: Masaryk University, 2018, 36 s. [cit. 2023-02-26]. Dostupné z: https://irtis.muni.cz/media/3137007/eu_kids_online_report_2018_en_main.pdf.

CALVERT, Clay. *Sex, cell phones, privacy, and the first amendment: when children become child pornographers and the lolita effect undermines the law*. 2009, 65 pp. [cit. 2023-02-26] Available from: <https://scholarship.law.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1446&context=commlaw>.

Co je kybergrooming. In: *E-Bezpečí* [online]. 2019 [cit. 2023-02-26]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/71-trivium/1421-co-je-kybergrooming>.

Český statistický úřad. *Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi osobami za období 2022* [online]. 2022 [cit. 2023-01-24]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/164606768/06200422.pdf/1c5c22c0-8941-4670-9698-e949482b0c35?version=1.1>.

E-Bezpečí. *Informace o projektu* [online]. 2023 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>.

FROMBERGEROVÁ, Anna. Kdo je školní psycholog? In: *Šance dětem* [online]. 2022 [cit. 2023-01-24]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/kdo-je-skolni-psycholog>.

HOLLÁ, Katarína. *Sexting a kybersikana* [online]. Bratislava: Iris, 2016, 165 s. [cit. 2023-02-04]. ISBN 978-80-8153-061-6. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/315640783_Sexting_a_kybersikana.

Internetem Bezpečně. *Sociální síť* [online]. 2019 [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/socialni-media/socialni-site/>.

KALMAN, Michal et al. *Národní zpráva o zdraví a životním stylu dětí a školáků* [online]. HBSC. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, 104 s. [cit. 2023-02-04]. ISBN 978-80-244-2986-1. Dostupné z: https://hbcs.cz/wp-content/uploads/2018/09/narodni_zprava_zdravi_ziv_styl.pdf.

Klinika adiktologie. *Co je prevence* [online]. 2019 [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: <https://www.adiktologie.cz/co-je-prevence>.

KOPECKÝ, Kamil a KOŽÍŠEK, Martin. *E-Bezpečí: Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu 2014* [online]. 2014 [cit. 2023-02-04]. Dostupné

z: <https://drive.google.com/file/d/0B5sdIAT8WtLBOTdKZVdmMENFWHc/view?resourcekey=0-Zm6YtEufCktZIRRAvd7rEw>.

KOPECKÝ, Kamil a KREJČÍ, Veronika. *Využívání mobilního telefonu dětmi 8-18 let* [online]. Olomouc, 2009, 19 s. [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://drive.google.com/file/d/0B5sdIAT8WtLBaDV2cG1ydmRDZzg/view?resourcekey=0-8W3u53PIqwlT0RBTWxdjUQ>.

KOPECKÝ, Kamil, SZOTKOWSKI, René a KREJČÍ, Veronika. *Nebezpečí internetové komunikace III* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, 60 s. [cit. 2023-02-04]. ISBN 978-80-244-3088-1. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/39-nebezpeci-internetove-komunikace-3-2011-2012/file>.

KOPECKÝ, Kamil, SZOTKOWSKI, René a O₂ Czech Republic. *Rodič a rodičovství v digitální éře* [online]. Univerzita Palackého v Olomouci, 2018, 26 s. [cit. 2023-02-08]. Dostupné z: <https://drive.google.com/file/d/1F3U1BRwQx2yiVLBeY3HzvTYiFsRwsWhc/view>.

KOPECKÝ, Kamil, SZOTKOWSKI, René a O₂ Czech Republic. *Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru* [online]. Univerzita Palackého v Olomouci, 2017, 30 s. [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/96-sexting-a-rizikove-seznamovani-2017/file>.

KOPECKÝ, Kamil. Mýtus o pedofilech zneužívajících děti opět rezonuje internetem. *E-Bezpečí* [online]. 2019. [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php?view=article&id=1551>.

KRAUS, Blahoslav. Rizikové chování v životě rodin. In: *Acta sociopathologica VI: Sociální patologie-sociální komunikace: Sborník odborných statí Ústavu sociálních studií Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové* [online]. Hradec Králové: Gaudeamus, 2021, s. 20–34 [cit. 2023-01-17]. ISBN 978-80-7435-821-0. Dostupné z: https://www.uhk.cz/file/edee/pedagogicka-fakulta/pdf/pracoviste-fakulty/ustav-socialnich-studii/dokumenty/publikace-ke-stazeni/acta-sociopathologica_vi.pdf.

KRAUS, Blahoslav. Rodina v procesech transformace společnosti. In: *Kontakt* [online]. 2013, č. 4, s. 422–430 [cit. 2023-01-16]. ISSN 1804-7122. Dostupné z: <https://kont.zsf.jcu.cz/pdfs/knt/2013/04/09.pdf>.

KREJČÍ, Veronika. *Kyberšikana* [online]. Olomouc, 2010, 72 s. [cit. 2023-01-17]. ISBN 978-80-254-7791-5. Dostupné z: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjUt73WrM78AhUzIMMKHcj0A4IQFnoECAkQAQ&url=http%3A%2F%2Fwww.e-nebezpeci.cz%2Fke-stazeni%2Fmaterialy-pro-studium-studie-atd%3Fdownload%3D11%3Akyberikana-studie-krejci&usg=AOvVaw0ii9Wzakb25CiTNR3x7Mha>.

KUČERA, Milan. Rodina a její postavení v neklidném 20. století. In: Sborník z XXXIX. konference České demografické společnosti: *Žena a muž v rodině a na trhu práce* [online]. Praha: ČSÚ, 2009, s. 14–19 [[cit. 2023-01-17]. ISSN 0011-8265. Dostupné z: <https://www.czechdemography.cz/res/archive/002/000231.pdf?seek=1470164067>.

Kybergrooming. In: *E-Bezpečí* [online]. 2008 [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/kybergrooming/125-42>.

MIOVSKÝ, Michal a ZAPLETALOVÁ, Jana. Systém primární prevence rizikového chování na rozcestí: specializace versus integrace. *Konference Primární prevence rizikového chování III*. [online]. Praha, 2006 [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: http://www.pprch.cz/d/doc_file_231_6bae31606b330e305fe10cae920e1914__pdf/Mioovsky-M-Zapletalova-J-System-PPRCH-na-rozcesti-specializace-versus-integrace.pdf.

MIOVSKÝ, Michal. Historie a současné pojetí školské prevence rizikového chování v České republice. In: MIOVSKÝ, Michal et al. *Prevence rizikového chování ve školství* [online]. 2. vyd., Praha, 2015, s. 17–33 [cit. 2023-01-16]. ISBN 978-80-7422-391-4. Dostupné z: <https://www.adiktologie.cz/file/825/1-prevence-rizikoveho-chovani-nahled.pdf>.

MŠMT. Co dělat když – intervence pedagoga: Rizikové chování ve školním prostředí – rámcový koncept. In: *MŠMT. Školní šikanování* [online]. 2008 [cit. 2023-01-16].

Dostupné z: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjRh6Td1cz8AhUqmIsKHW53AMIQFnoECC8QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.msmt.cz%2Fuploads%2FPriloha_6_Skolni_sikanovani.doc&usg=AOvVaw0-Hjr_Fa-8Ma9VyMotQ09B.

MŠMT. Metodika k institucionalizaci podpůrných pedagogických pozic (školní psycholog, školní speciální pedagog. In: *edu.cz* [online]. 2022 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/methodology/metodika-k-institucionalizaci-podpurnych-pedagogickych-pozic-skolni-psycholog-skolni-specialni-pedagog/#4->.

MŠMT. Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže 2019-2027 [online]. Praha, 2019, 48 s. [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf.

MŠMT. Školní preventivní program pro základní školy. In: *MŠMT* [online]. Školní preventivní program pro mateřské a základní školy a školská zařízení. Praha, 2023, s. 16–29 [cit. 2023-02-23]. Dostupné z: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwju8dbi4Kv9AhXRi_0HHVg9ALoQFnoECA8QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.msmt.cz%2Ffile%2F7347_1_1&usg=AOvVaw1WSr3qaJJ0Cinyeqp4VGXJ.

MŠMT. Úrovně specifické primární prevence. In: *MŠMT* [online]. Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže. Praha, 2013, 25 s. [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwi-n4CV49D8AhWocfEDHdNNANAQFnoECAwQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.msmt.cz%2Ffile%2F28077_1_1%2F&usg=AOvVaw3BmEn611IctMrLzmEW_g2A.

MUNI. *Primární prevence (nejen) ve školách* [online]. 2017 [cit. 2023-01-18]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/ped/jaro2017/VY3DC_SOPA/um/4__Primarni_prevence_ve_skolach.pdf.

Národní centrum bezpečnějšího internetu. *Safer Internet CZ* [online]. 2023 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://www.ncbi.cz/projekty/ukoncene-projekty/safer-internet-cz.html>.

Národní ústav pro vzdělávání. *Vzdělávání a systém* [online]. 2009 [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: <http://archiv-nuv.npi.cz/projekty/rspp/vzdelavani.html>.

Nebud' obět'. *Úvod* [online]. 2023 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <http://www.nebudobet.cz>.

O₂ Chytrá škola. *Výuka* [online]. 2023 [cit. 2023-02-26]. Dostupné z: <https://o2chytraskola.cz>.

PILAŘ, Jiří, BUDINSKÁ, Martina a HOLICKÁ, Nad'a. Organizační rámec školské prevence v ČR. In: MIOVSKÝ, Michal et al. *Prevence rizikového chování ve školství* [online]. 2. vyd., Praha: Lidové noviny, 2015, s. 101–112 [cit. 2023-04-01]. ISBN 978-80-7422-391-4. Dostupné z: <https://www.adiktologie.cz/file/825/1-prevence-rizikoveho-chovani-nahled.pdf>.

Policie ČR. *#SayNo!* [online]. 2023 [cit. 2023-02-26]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sayno.aspx>.

SZOTKOWSKI, René a KOPECKÝ, Kamil. *E-Bezpečí: Sexting jako riziková forma komunikace* [online]. Olomouc, 2018. [cit. 2023-01-17]. Dostupné z: https://www.pdf.upol.cz/fileadmin/userdata/PdF/VaV/2018/odborne_seminare/E-Bezpeci_-_Sexting_jako_rizikova_forma_komunikace.pdf.

V síti. *O filmu* [online]. 2023 [cit. 2023-04-01]. Dostupné z: <https://vsitifilm.cz/o-filmu.html>.

VLACHOVÁ, Marta. Trestná činnost spojená s internetovou kriminalitou. In: *E-Bezpečí* [online]. 2009 [cit. 2023-04-03]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/148-226>.

Seznam grafů

Graf 1 <i>Věk respondentů (zdroj: vlastní tvorba)</i>	34
Graf 2 <i>Věk respondentů (zdroj: vlastní tvorba)</i>	35
Graf 3 <i>Ročníky respondentů (zdroj: vlastní tvorba)</i>	35
Graf 4 <i>Rozdíl času stráveného na počítači mezi pohlavím (zdroj: vlastní tvorba)</i>	36
Graf 5 <i>Aktivity vykonávané dětmi na elektronických zařízeních (zdroj: vlastní tvorba)</i>	37
Graf 6 <i>Zkušenost respondentů s kyberšikanou (zdroj: vlastní tvorba)</i>	38
Graf 7 <i>Pozice respondentů v rámci kyberšikany (zdroj: vlastní tvorba)</i>	38
Graf 8 <i>Vyhledání pomoci v pozici oběti kyberšikany (zdroj: vlastní tvorba)</i>	39
Graf 9 <i>U koho respondenti, jako oběti kyberšikany, vyhledali pomoc (zdroj: tvorba vlastní)</i>	39
Graf 10 <i>Realizace sextingu (zdroj: vlastní tvorba)</i>	40
Graf 11 <i>Osoby, se kterými respondenti provozují sexting (zdroj: tvorba vlastní)</i>	41
Graf 12 <i>Vnímání rizika sextingu (zdroj: vlastní tvorba)</i>	41
Graf 13 <i>Komunikace s neznámou osobou na internetu (zdroj: vlastní tvorba)</i>	42
Graf 14 <i>Osobní setkání s neznámou osobou z internetu (zdroj: vlastní tvorba)</i>	43
Graf 15 <i>Počet hodin strávených dětmi na mobilním telefonu (zdroj: vlastní tvorba)</i>	43
Graf 16 <i>Seznámení s riziky využívání mobilního telefonu (zdroj: vlastní tvorba)</i>	44
Graf 17 <i>Osoby, které seznámily respondenty s riziky využívání mobilního telefonu</i>	45

Příloha

Příloha A: Dotazník

Rizikové chování na sociálních sítích u žáků druhého stupně základní školy

Dobrý den,

Jsem studentkou Univerzity Hradec Králové oboru Sociální patologie a prevence. Má Bakalářská práce je zaměřena na Rizikové chování na sociálních sítích u žáků druhého stupně základní školy. Konkrétně se práce zabývá životním stylem rodin se zaměřením na kyberprostor. Dále vybranými druhy rizikového chování, kterými jsou kyberšikana, sexting a kybergrooming. Následně je práce zaměřena na prevenci rizikového chování.

Dotazník je anonymní.

Předem děkuji za vyplnění dotazníku

Veronika Novotná

1 Jsi dívka nebo chlapec?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

Dívka Chlapec

2 Kolik je Ti let?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

11 let 12 let 13 let 14 let 15 let
 Jiná...

3 Jakou třídu základní školy navštěvuješ?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

6. třída 7. třída 8. třída 9. třída

4 Kolik času denně strávíš na mobilním telefonu?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

Méně než hodinu denně 1-2 hodiny denně 3-4 hodiny denně 5-6 hodin denně 7 a více hodin denně

5 Kolik času strávíš během pracovního dne (pondělí až pátek) na počítači?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Méně než jednu hodinu denně 1-2 hodiny denně 3-4 hodiny denně 5-6 hodin denně 7 a více hodin denně

6 Jaké aktivity na mobilním telefonu, počítači, tabletu atd. nejčastěji vykonáváš?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Vzdělávání se, práce do školy Sociální sítě Hry Vídeje Hudba Filmy, seriály
 Jiná...

7 Setkal/a jsi se někdy s kyberšikanou?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Ano Ne

8 V případě, že jsi se s kyberšikanou setkal/a, v jaké jsi stál/a pozici?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Oběť Pachatel Pozorovatel Ne setkal/a jsem se s kyberšikanou

9 V případě, že jsi se stal/a obětí kyberšikany, vyhledal/a jsi pomoc?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

- Ano Ne Ne stal/a jsem se obětí kyberšikany

10 V případě, že jsi jako oběť kyberšikany vyhledal/a pomoc, o koho se jednalo?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Rodič Prarodič Strýc, teta Učitel Kamarád/ka Ne stal/a jsem se obětí kyberšikany
 Jiná...

11 Odesílal/a nebo přijímal/a jsi někdy zprávy, fotografie či videa se sexuálním obsahem?

Nápowěda k otázce: Vyberte jednu odpověď

Ano Ne

12 V případě, že ano, o koho se jednalo?

Nápowěda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Přítel/přítelkyně Spolužák/spolužačka Kamarád/kamarádka Neznámá osoba (osoba, kterou znám pouze přes internet)
- Nepřijímal/a jsem ani neodesílal/a jsem zprávy, fotografie nebo videa se sexuálním obsahem
- Jiná...

13 Považuješ odesílání nebo přijímání zpráv, fotografií nebo videí se sexuálním obsahem za rizikové (nebezpečné)?

Nápowěda k otázce: Vyberte jednu odpověď

Ano Ne

14 Komunikoval/a jsi někdy s neznámou osobou na internetu?

Nápowěda k otázce: Vyberte jednu odpověď

Ano Ne

15 Pokud jsi komunikoval/a s neznámou osobou na internetu, došlo někdy k osobnímu setkání?

Nápowěda k otázce: Vyberte jednu odpověď

Ano Ne Nekomunikoval/a jsem s neznámou osobou na internetu

16 Byl/a jsi někdy seznámen/a s riziky využívání mobilního telefonu?

Nápowěda k otázce: Vyberte jednu odpověď

Ano Ne

17 V případě, že ano, kým?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu nebo více odpovědí

- Rodič Prarodič Strýc, teta Učitel, škola Kamarádi Televize
- Internet Nebyl/a jsem seznámen/a s riziky využívání mobilního telefonu
- Jiná...